Europa

De la Wikipedia, enciclopedia liberă

Acest articol se referă la unul dintre cele șapte continente. Pentru alte sensuri, vedeți Europa (dezambiguizare).

Suprafață	10.180.000 km²
Populație	741.447.158 (2016)
Densitate	72,9 locuitori/km²
Țări	**50** (Lista țărilor)
Familiile de limbi	Indo-Europene Fino-Ugrice Altaice Limba bască Semitice Caucaziene
Cele mai mari orașe	Istanbul, Moscova, Londra, Paris, Madrid, Sankt Petersburg, Berlin, Roma, București, Atena, Kiev, Varșovia, Minsk
Fus orar	multiplu de la UTC (Islanda) la UTC+5 (Rusia)

Europa este, convențional, unul dintre cele șapte continente. Este separată de Asia prin Munții Ural, râul Ural și Marea Caspică la est, și prin Munții Caucaz la sud-est. Europa are deschidere, în nord, la Oceanul Arctic, în vest la Oceanul Atlantic, în sud la Marea Mediterană, iar în sud-est la Marea Neagră și la căile ei de legătură spre Marea Mediterană. Totuși, granițele Europei — un concept ce datează încă din antichitate — sunt oarecum arbitrare, deoarece termenul de continent poate face referire la diferențele de ordin cultural și politic sau cele de ordin fizico-geografic. Andreas Kaplan a definit Europa ca oferind „un maxim de diversitate culturală într-o distanță geografică minimă”.[1]

Ca suprafață, Europa este penultimul continent, acoperind 10.180.000 de kilometri pătrați sau 2% din suprafața Pământului și 6,8% din suprafața terestră. Din cele 50 de state ale Europei, Rusia este cel mai mare (atât ca suprafață, cât și ca populație), în timp ce Vaticanul este cel mai mic. Ca populație, Europa este al treilea continent după Asia și Africa, având 731 de milioane de locuitori, adică 11% din populația lumii;[2] totuși, potrivit estimărilor Organizației Națiunilor Unite, ponderea Europei va scădea la 7% până în 2050.

Europa, în special Grecia Antică, este locul de naștere al culturii vestice.[3] Națiunile europene au jucat, începând din secolul al XVI-lea încoace, un rol predominant în politica mondială, în special după începuturile colonialismului. Între secolele al XVII-lea și al XX-lea, țările europene au controlat Americile, cea mai mare parte din Africa, Australia, precum și porțiuni întinse din Asia. În 1900, populația Europei reprezenta 25% din populația lumii.[4] Schimbările demografice și cele două războaie mondiale au condus la declinul dominației europene în politica mondială, la mijlocul secolului al XX-lea, pe măsură ce Statele Unite și Uniunea Sovietică își sporeau influența. În timpul Războiului Rece, Europa a fost divizată de-a lungul Cortinei de Fier între NATO, în partea de vest, și Pactul de la Varșovia, în est. Integrarea europeană a condus la fondarea Consiliului Europei și a Uniunii Europene în Europa de Vest, amândouă extinzându-și granițele spre est, după dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1991.

Cuprins

Etimologie

Istorie

Geografie și întindere

- Delimitări
- Caracteristicile continentului european
- Relieful major - trepte, tipuri și unități majore de relief
- Unități morfostructurale
- Tipuri genetice de relief
- Unități majore de relief
  - Munții Caledonici (paleozoici) formați în Silurian
    - Munții Scandinaviei
    - Munții Grampieni
    - Munții Penini
  - Munții Hercinici (paleozoici) formati in Carbonifer

- Masivul Central Francez
- Meseta Spaniola
- Munții Vosgi (Pădurea Neagră)
- Masivul Șistos Renan
- Munții Jura
- Patrulaterul Boemiei
- Munții Ural
- Munții Harz

Munții alpini tineri (mezozoici) formați în Cretacic
- Munții Sierra Nevada
- Munții Rodopi
- Munții Rila
- Munții Pirinei
- Munții Alpi
- Munții Carpați
- Munții Apenini
- Munții Caucaz
- Alpii Dinarici
- Munții Pindului
- Munții Balcani

Podișuri vechi
- Podișul Castiliei
- Podișul Boemiei

Podișuri noi
- Podisul Elveției
- Podișul Bavariei
- Podișul Finlandei

Câmpii vechi
- Câmpia Europei de Est
- Câmpia Europei de Nord
- Câmpia Germano-Poloneză

Câmpii noi
- Câmpia Padului
- Câmpia Panonică
- Câmpia Română

Hidrografia Europei

Mări și oceane

Clima

Factori climatici

Elementele climei

Regionalizare climatică

Tipuri de climă

Biopedosfera Europei

Vegetația

Fauna

Solul

Resurse naturale

Țări

Populația și caracteristicile Europei geodemografice

Evoluția numerică

Distribuția spațială a populației

Mișcarea naturală a populației
Speranța de viață
Mobilitatea teritorială a populației
Structura populației pe grupe de vârstă
Structura profesională a populației
Structura populației pe medii(urban/rural)
Structura confesională
Limbi
Cultura
Sistemul de orașe al Europei
Lista orașelor mari
Turism
Transportul
Note
Bibliografie
Lectură suplimentară
Vezi și

Etimologie

Tizian: Răpirea Europei (pictură în ulei)

În mitologia Greciei antice, Europa a fost o prințesă feniciană pe care Zeus a răpit-o, după ce a luat forma unui taur de un alb strălucitor. A dus–o pe insula Creta, unde aceasta a dat naștere lui Minos, Rhadamanthus și Sarpedon. Pentru Homer, Europa (greacă *Εὐρώπη, Eurṓpē*) era numele reginei Cretei din mitologie, și nu, încă, o denumire geografică. Mai târziu, *Europa* făcea referire la zona central-nordică a Greciei, iar din jurul anului 500 î.Hr. termenul a fost extins pentru a face referire și la teritoriile din nord.

Numele grecesc „Europa” are o origine incertă. O ipoteză sugerează originea cuvântului de la cuvintele grecești întins (*eur-*) și ochi (*op-*, *opt-*), iar de aici *Europē*.

Istorie

Articol principal: Istoria Europei.

Europa s-a format printr-un amestec de moștenire greco-romană, feudalism și creștinism. Europa are o lungă istorie a unor mari reușite culturale și economice, începând din Epoca Bronzului. Originile culturii vestice sunt, în mod general, atribuite grecilor antici și Imperiului Roman, care a supus întreg continentul pentru mai multe secole. După declinul Imperiului Roman, Europa a intrat într-o perioadă de stagnare, cunoscută sub numele de Evul Mediu, care s-a terminat prin fenomenul numit Renaștere și prin Noii Monarhi, ce aveau să marcheze noi descoperiri, explorări și creșterea cunoștințelor științifice. Din secolul XV, națiunile europene, în special Spania, Portugalia, Franța și Marea Britanie, au construit mari imperii coloniale, cu dependențe în Africa, America și Asia. Revoluția Industrială a început în secolul XVIII, ducând la o prosperitate sporită și, implicit, la o creștere a populației. După Al Doilea Război Mondial și până la sfârșitul Războiului Rece, Europa a fost împărțită în două mari blocuri politice și economice: națiunile comuniste din Europa de Est și țările capitaliste din Europa de Vest. În jurul anului 1991, blocul estic a fost dezintegrat, după ce a fost vândut la Malta.[5]

Geografie și întindere

Articol principal: Geografia Europei.

Din punct de vedere al geografiei fizice, Europa reprezintă o peninsulă, partea nord-vestică a Eurasiei sau a Afro-Eurasiei: Asia ocupă partea estică a acestei mase continentale și toate împart un platou continental comun.

Delimitări

- **Nord** - 71°10′21″N 25°47′04″E - Capul Nord (Norvegia)
- **Sud** - 36°00′55″N 5°36′20″W - Punta de Tarifa (Spania)
- **Est** - 60° 0′ 0″ N, 60° 0′ 0″ E - nord-estul Munților Ural (Rusia)
- **Vest** - 38°46′51″N 9°29′54″W - Cabo da Roca (Portugalia)

Europa văzută din satelit

Granița de est a Europei este reprezentată convențional de Munţii Ural, în Rusia.[6] Primul geograf al secolului I d.Hr., Strabon, credea că, de fapt, Râul Tanaïs reprezintă această graniță,[7] așa cum precizau și primele surse iudaice. Frontiera de sud-est cu Asia nu este definită clar. Cel mai adesea, Uralul sau, alternativ, Râul Emba sunt luate ca posibile delimitări. Granița continuă către Marea Caspică, Munții Caucaz sau, alternativ, Râul Kura din Caucaz, și ajunge la Marea Neagră; apoi, Strâmtoarea Bosfor, Marea Marmara, Strâmtoarea Dardanele și Marea Egee completează granița cu Asia. Marea Mediterană din sud separă Europa de Africa, în timp ce vecinul din vest este Oceanul Atlantic; Islanda, deși mai aproape de Groenlanda (America de Nord) decât de Europa, face, totuși, parte din cadrul acestui continent.

Datorită diferențelor culturale și socio-politice, există multe variante de delimitări ale Europei; în unele surse, anumite teritorii nu sunt incluse în Europa, în timp ce alte surse le includ. De exemplu, geografii din Rusia și alte state post-sovietice includ, în general, Munții Ural în Europa, dar Caucazul îl atribuie Asiei. De asemenea, unele hărți includ în Europa Georgia, Armenia și Azerbaidjanul, în timp ce altele le exclud. La fel în ciuda faptului că insulele Cipru și Malta sunt mai apropiate de Asia și Africa, adesea sunt redate ca aparținând continentului european, mai ales de când au devenit membre cu drepturi depline ale Uniunii Europene. Același lucru se petrece cu Insulele Canare ale Spaniei și cu teritoriile engleze și franceze situate în sau dincolo de Oceanul Atlantic sau în Oceanul Indian.

Caracteristicile continentului european

- contur sinuos, lungimea țărmurilor de aproximativ 80 000 km
- relief complex și diversificat, altitudinea medie 340 m, altitudinea maximă 5642 m (Munții Caucaz)
- predominanța climatului temperat, prielnic locuirii umane
- diversitatea și complexitatea rețelei hidrografice ca tipologie, lungime, nivel, debit, importanță
- diversitatea biopedogeografică latitudinală și altitudinală
- resurse de subsol variate, neuniform răspândite
- grad ridicat de populare, densitatea populației-71 loc./km²
- ponderea ridicată a populației urbane (peste 77%)
- existența civilizațiilor străvechi (greacă, romană, bizantină) și predominanța religiei creștine
- prezenta celor 2 blocuri regionale: militar (NATO) și economic (UE)

Harta fizică a Europei

Relieful major - trepte, tipuri și unități majore de relief

Relieful Europei este foarte variat pe zone relativ mici. În regiunile sudice predomină caracterul muntos, în timp ce mergând spre nord, terenul coboară dinspre Alpi, Pirinei și Carpaţi, prin teritoriile deluroase, și continuă către câmpiile joase din nord și est. Aceste șesuri prelungite sunt cunoscute sub numele de Marea Câmpie Europeană, iar în mijlociul lor se întinde Câmpia Nord-Europeană. De asemenea, un arc format din zone mai înalte se desfășoară de-a lungul țărmului nord-vestic, care începe în vestul insulelor britanice și al Irlandei și continuă până la țărmul articulat și plin de fiorduri al Norvegiei.[8]

Această descriere este simplificată. Zone cum ar fi, de pildă, Peninsula Iberică și Peninsula Italică au propriile caracteristici, așa cum și însăși Europa centrală dispune de multe platouri, văi și bazine care complică și mai mult tendința generală.

Suprafața Europei este de aproximativ 10,5 milioane de km^2, fiind al șaselea continent ca întindere. Cea mai mare răspândire o au câmpiile cu înălțimi între 0 și 200 de metri, care reprezintă circa 57%, urmate de dealuri și podișuri — 37% — și munți — 6% din suprafața totală. Altitudinea medie este de 320 de metri, aceasta fiind cea mai mică, relieful încadrându-se între -28 de metri, în Marea Caspică, și 4807 metri, în Munții Alpi, vârful Mont Blanc.[8]

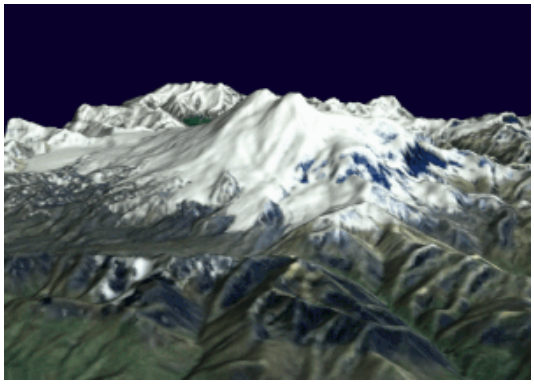
Elbrus 3D version

Per ansamblu, altitudinile mai mici de 500 metri (câmpii, podișuri, dealuri) se întind din estul Munților Alpii Scandinaviei până în vestul Munților Urali și din nordul Munților Pirinei și al Mării Negre până la țărmului Oceanului Arctic.

Unități morfostructurale

Din punct de vedere tectonic, continentul aparține Plăcii Euroasiatice; 60% din suprafața Europei este foarte veche (unitățile de platformă și munții paleozoici).

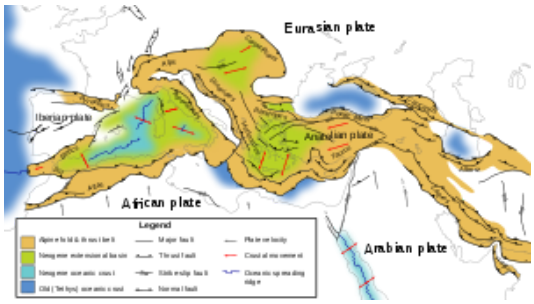

Orogeneza alpina

- **Europa străveche**: primul nucleu continental al Europei este reprezentat printr-o unitate de platformă precambriană alcătuită din Scutul Scandinav, în nord, și Placa Est-Europeană (Placa Rusă), care se suprapune peste cea mai mare parte a Europei Estice.
- **Europa caledoniană**: Orogeneza caledoniană, care a avut loc în prima jumătate a erei paleozoice, a dus la formarea Munților Alpii Scandinaviei, a munților din arhipelagul Spitzbergen, a munților Scoției (Munții Grampieni) și Țării Galilor (Muntii Cambrieni).
- **Europa hercinică**: în Paleozoicul Superior, orogeneza hercinică a dus la formarea unui lanț de munți care începea de la Oceanul Atlantic și se termina la Marea Neagră. În prezent se păstrează în fundamentul unor câmpii din Vestul Europei, dar mai ales într-o serie de masive joase: Podișul Castiliei, Masivul Armorican, Masivul Central Francez, Munții Vosgi, Munții Pădurea Neagră, Masivul Șistos Renan, Masivul Harz (Mittelgebirge), Masivul Boemiei, Podisul Lysa Gora și Podișul Dobrogei de Nord. Aceeași orogeneză a dus la formarea Munților Urali.
- **Europa alpină**: orogeneza alpină, care a avut loc în erele mezozoică și neozoică, a dus la cutarea stratelor din fostul Ocean Tethis în urma coliziunii dintre continentul nordic Laurasia și cel sudic, Gondwana. A luat naștere lanțul alpin alcătuit din : Cordiliera Betică, Munții Pirinei, Munții Alpi, Munții Apenini, Alpii Dinarici, Munții Carpați, Munții Balcani(Stara Planina) și Munții Caucaz. S-a format și cel mai lung lanț de munți vulcanici din Europa, Harghita-Oaș-Vihorlat din erupțiile vulcanice neogene, precum și vulcanii mediteraneeni: Etna în Sicilia, Vezuviu în Italia, Stromboli în Insulele Lipari. În prezent, areale cu vulcani activi se găsesc în Islanda și Italia.

Tipuri genetice de relief

Câmpie din Danemarca

Tipurile genetice majore de relief ale Europei sunt determinate de morfostructurile majore:

- **Câmpiile:** cele mai întinse se suprapun peste primul nucleu continental (Câmpia est-Europeană se suprapune peste placa est-europeană)

Circul glaciar de Soaso

Sistemele montane caledonice, hercinice și alpine s-au format în orogenezele omonime, apărând astăzi fie sub forma unor lanțuri muntoase, fie sub forma unor masive muntoase și podișuri. Ariile depresionare apar sub forma unor câmpii de acumulare (fluviale, fluvio-lacustre, fluvio-glaciare) sau depresiuni interioare.

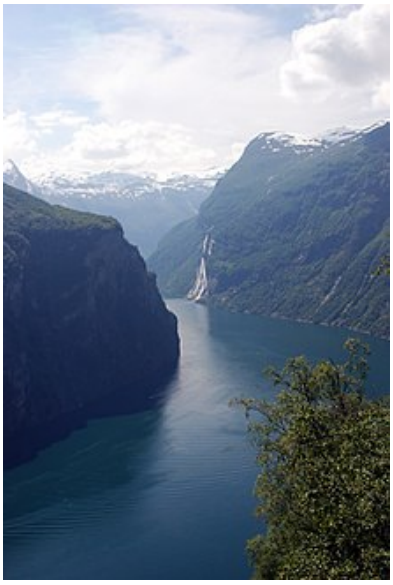

Fiordul Geirangerfjord

Unitățile de podiș se suprapun peste substraturi diferite după cum urmează: Podișul Ardeni, Podișul Boemiei, Podișul Podolic, Podișul Dobrogei pe structuri hercinice; Podișul Smaland, Podișul Norland și Podișul Finlandei se suprapun pe structuri caledonice.

Piemont din Pirinei

Acțiunea agenților externi asupra acestor tipuri de relief a determinat apariția reliefului derivat:

- **Relieful glaciar** a apărut fie ca rezultat al acțiunii ghețarilor de calotă, fie ca rezultat al acțiunii ghețarilor montani.

Podișul Karst

Relieful glaciar de calotă. În pleistocen, Europa Nordică a fost acoperită de o platoșă de gheață care se extindea spre sud peste Marea Baltică și peste Câmpia Europei de Nord și Câmpia Est-Europeană până la latitudinea orașelor Kiev și Moscova. În urma topirii ghețarului de calotă a rămas un relief glaciar specific, cu aliniamente de morene, sandre, blocuri eratice și depresiuni care adăpostesc lacuri. Acest tip de relief glaciar se extinde peste sud-estul Peninsulei Scandinave, Finlanda, Câmpia Nord Europeană și jumătatea nordică a Câmpiei Est-Europene.

Etna

Poldere olandeze

Relieful glaciar montan cuprinde mai multe tipuri: relief glaciar pirinean alcătuit dominant din circuri glaciare, creste alpine, relieful glaciar alpin și caucazian alcătuit din circuri, văi glaciare, morene, creste alpine, dar și relief glaciar actual. În Munții Carpați se conservă relieful glaciar cuaternar.

Munții Rila

Plajă grecească

Relieful litoral:

- cu fiorduri: Peninsula Scandinavia, Arhipelagul Britanic
- cu riass: nordul Spaniei, nord-vestul Frantei
- cu estuare la gurile de vărsare ale fluviilor: Sena, Tamisa, Severn, Elba, Peciora, Dvina de Nord
- cu delte: Delta Volgăi, Delta Dunării, Delta Padului
- cu limane: la Marea Baltică și la Marea Neagră
- de tip dalmatic: pe litoralul Croației, la Marea Adriatică
- țărm antropic: polderele olandeze

Relieful carstic s-a format carstificându-se (calcare, sare, ghips) și este diversificat în raport de condițiile locale. Curpinde relief carstic de suprafață: lapiezuri, doline, uvale, polii, ponoare, poduri naturale, toate incluse în termenul exorcarst, și carstul din adâncime, endocarstul, alcătuit din peșteri. Cele mai reprezentative zone carstice din Europa sunt Podișul Karst (Slovenia) și Munții Alpi din Austria.

Relieful de loess/sedimentar: microdepresiuni formate prin tasare numite crovuri. Se găsește în Câmpia Germano-Polonă, Câmpia Europei de Est.

Relieful vulcanic din Europa cuprinde trei tipuri principale : platouri vulcanice în Islanda, vulcani activi și semiactivi cu relief vulcanic alcătuit din conuri și cratere, în Italia, și un lanț vulcanic neogen stins în Carpați cu relieful vulcanic modelat de agenții externi unde apar conuri vulcanice, neck-uri și cratere sau fragmente de cratere.

Relieful piemontan este cel mai bine reprezentat în nordul Munțiilor Pirinei, în regiunea Piemont din nordul Italiei și în Piemontul Getic, în sudul Carpaților Meridionali.

Suprafețele de eroziune apar în masivele vechi sub forma unor peneplene, cât și în munții de tip alpin, sub forma de nivele de creste sau platouri largi și fragmentate formate în trei-patru etape de evoluție numite suprafețe de nivelare.

Terasele și luncile se desfășoară în lungul văilor din Europa Centrală și de Sud și cuprind 3-8 trepte de terasă. Toate râurile mari și fluviile din Europa prezintă lunci largi și uneori culoare de vale.

Relieful eolian este format din câmpuri de dune și apare mai frecvent în sud-vestul Franței și în Câmpia Mării Caspice și Danemarca.

Relieful insulelor este format din munții alcătuiți din roci eruptive sau cristaline cu înălțimi de până la 1500 metri și din câmpii litorale înguste. Insula Islanda are aspectul unui imens podiș vulcanic, alcătuit din bazalte, tufuri și brecii vulcanice terțiare, peste care se înalță numeroase conuri vulcanice, dintre care cel mai înalt are 2115 metri (Hekla).

Unități majore de relief

Munții Caledonici (paleozoici) formați în Silurian

Panorama Munților Scandinavici

Munții Scandinaviei

- se situează în nordul Peninsulei Scandinavice

Vârful Ben Nevis

- formați în Orogeneza Caledonică, ridicați pe verticală în orogeneza alpină
- altitudini de peste 2000 metri
- afectați de glaciația cuaternară
- relief glaciar
- la contactul cu Marea Norvegiei se formează fiorduri

Munții Scandinaviei

Munţii Grampieni

- Vf. Ben Nevis - 1343 metri
- lanțuri orientate SV-NE, separate de depresiuni tectonice

Alpii Scandinaviei

Munții Penini

- se situează în Marea Britanie
- formați în orogeneza caledonică, afectați de cutările hercinice
- puternic erodați și faliați

Munții Penini

- calcare și relief carstic
- altitudini sub 900 metri - Vf. Cross Fell - 893 metri

Munții Hercinici (paleozoici) formati in Carbonifer

Panorama Muntilor Harz

Masivul Central Francez

- se situează în vestul Franței
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- afectați de vulcanismul din neozoic - conuri și cratere
- în partea de sud se găsește relief carstic cu numeroase sectoare de chei
- alt. max. - 1886 m (Mont-Dore, vf vulcanic Puy de Sancy)

Masivul Francez

Meseta Spaniola

- se află în partea centrală a peninsulei Iberice
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice

- erodată și faliată - culmi alungite numite *sierre*
- relief ruiniform apărut prin eroziune
- cele mai înalte vârfuri cu relief glaciar (Sierra de Gredos - 2592 m)

Muntii Vosgi

Munții Vosgi (Pădurea Neagră)

- situați în Germania
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- un sistem de horsturi (Pădurea Neagră și Vosgii) și grabene (Valea Rinului)
- altitudini ce depășesc 1400 de metri
- relief vulcanic

Meseta Spaniola

Masivul Șistos Renan

- are orientare est-vest și se află pe de-o parte și pe alta a Rinului
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- afectați de erupții vulcanice
- relief vulcanic
- înălțime medie : 600–800 m

Munții Jura

- se situează în nordul Alpilor
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- alt. max. 1723 m - Vârful Crête de la Neige
- straturi de rocă dispuse în cute regulate, paralele și o structură ce a dat naștere reliefului jurasian

Munții Jura

Patrulaterul Boemiei

- se situează în Cehia
- alcătuit din Podișul Boemiei, încadrat de Colinele Ceho-Morave, Munții Sudeți și Munții Metaliferi, în centru aflându-se Munții Pădurea Boemiei
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- relief carstic

Munții Ural

- se află la contactul dintre Europa și Asia
- orientați de la nord la sud și au o lungime de 2000 km
- formați în orogeneza hercinică prin încrețire și eroziune
- roci metamorfice
- alt. max. - Vf. Narodnaia, 1894 m
- relief glaciar în nord, carstic și vulcanic în centru și nivelat de eroziune în sud

Munții Ural

Munții Harz

- cel mai nordic masiv hercinic

- masiv erodat

Munții alpini tineri (mezozoici) formați în Cretacic

Panorama Munților Alpi

Sierra Nevada

Munții Sierra Nevada

- 3480 metri (vf. Mulhacen)
- fenomene carstice
- cei mai sudici ghețari din Europa

Munții Rodopi

- alt. max. 2191 metri în vf. Goliam Perelik

Pirinei

Alpi

Munții Rila

- S-V Bulgariei
- cel mai înalt lanț muntos din Peninsula Balcanică - vf. Musalla (2925 metri, cel mai înalt din Bulgaria) cu relief glaciar

Munții Carpați

Munții Apenini

Munții Pirinei

- situați între Golful Biscaya și Marea Mediterană
- despart Peninsula Iberică de continent
- se întind pe o lungime de 400 km
- s-au format prin orogeneza alpină prin încrețire
- domină rocile metamorfice
- au altitudini peste 3000 metri-Vf. Aneto-3404 m
- prezintă relief glaciar și ghețari de tip pirinean
- Pirineii Atlantici

Munții Caucaz

Munții Alpi

- situați între Marea Ligurică și Câmpia Panonică, pe o lungime de 1200 km;
- formați în orogeneza alpină prin încrețirea scoarței terestre;

Alpii Dinarici

- domină rocile metamorfice;
- au altitudini de peste 4000 m;
- prezintă relief glaciar și carstic;
- înălțimea maximă: Mont Blanc - 4807 m.

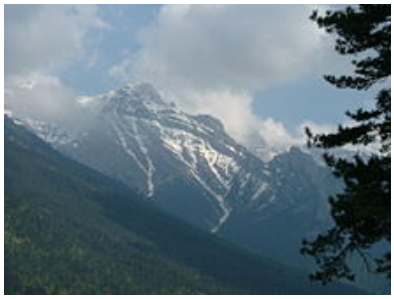

Muntele Olimp

Munții Balcani

Munții Carpați

- se întind din Bazinul Vienei până în Valea Timocului
- formați în orogeneza alpină prin încrețire,
- domină rocile metamorfice
- au traseu sinuos și sunt mai fragmentați decât Alpii
- au altitudinea maximă de 2655 m (Vârful Gherlakovka din Munții Tatra)
- prezintă relief glaciar, carstic și vulcanic.

Muntii Rodopi

Munții Apenini

- sunt situați în Peninsula Italică
- formați prin orogeneza alpină prin încrețire
- domină rocile metamorfice, se desfășoară sub formă de culmi paralele orientate nord-sud
- altitudinea maximă 2912 m (Vf. Corno Grande)
- în nord apar alunecările de teren, în sud se găsește relief vulcanic și vulcani activi ca Vezuviu
- sunt fragmentați de numeroase văi și depresiuni

Munții Rila

Munții Pindus

Munții Caucaz

- situați între Marea Neagră și Marea Caspică
- formați prin orogeneza alpină prin încrețire
- domină rocile metamorfice
- se găsesc și roci vulcanice și calcare
- altitudinea maximă: 5642 metri
- prezintă relief vulcanic, carstic și glaciar
- sunt traversați de trecători la înălțime (Pasul Crucii - 2380 metri)
- prezintă masivitate

Mount Elbrus

Mont Blanc

Dykhtau

Aneto

Alpii Dinarici

- situați de-a lungul țărmului Mării Adriatice
- formați prin orogeneza alpină prin încrețire
- domină rocile metamorfice
- relieful carstic
- prezentă șirurilor paralele, ce se extind și în Marea Adriatică formând țărmul dalmatin

Munții Pindului

- ocupă partea vestică a Greciei
- formați în orogeneza alpină prin încreștire
- domină rocile metamorfice
- altitudinea maximă: 2911 metri - Vârful Olimp
- se extind din Marea Adriatică formând un țărm dalmatin

Munții Balcani

- situați în Peninsula Balcanică
- formați prin orogeneza alpină prin încreștire
- domină rocile metamorfice
- mai joși decât Carpații
- altitudinea maximă: 2376 metri - Vârful Botev
- formați din două culmi între care se găsește Valea tectonică a Tundjei
- relief mai puțin variat

Podișuri vechi

Podișul Castiliei

- fundament hercinic și cuvertură sedimentară mezozoică și neozoică
- altitudini de peste 500 m
- înălțarea marginilor a generat *sierre* (Sierra de Gredos 2592 m)
- subunități: Podișul Castilia Veche în nord, Podișul Castilia Nouă în sud

Emparis - Lac Lérié

Podișul Boemiei

- înconjurat de munții hercinici, Munții Pădurea Boemiei, Munții Metaliferi, Munții Sudeți, Colinele Ceho-Morave

Hardangerviddaflora

Podișuri noi

Podisul Elveției

- caracter piemontan spre Alpi
- depozite glaciare și fluvio-glaciare

Podișul Bavariei

- situat în sudul Germaniei

Podișul Finlandei

- estul Peninsulei Scandinavice
- se suprapune Scutului Baltic
- alcătuit din șisturi cristaline străpunse de granite
- puternic modelat de ghețarii cuaternari
- relieful glaciar - șiruri de morene
- alt. maximă - 1324 metri

Câmpii vechi

Câmpia Europei de Est

Câmpia Rusească

- aflată în estul Europei, este cea mai întinsă câmpie europeană și a doua din lume după Câmpia Amazonului
- este formată din Scutul Baltic, peste care s-au depus straturi de sedimente
- alcătuită din câmpii joase, câmpii colinare și podișuri joase puternic erodate
- podișuri: Podișul Volga, Podișul Central Rus, Podișul Valdai, Timan
- alt. minimă- 28 metri, alt. maximă-463 m în Col.Timan
- modelat de glaciația cuaternară,pe care s-a depus un strat gros de loess
- principalele sisteme fluviale sunt orientate spre nord-sud

Câmpia Europei de Nord

Câmpia Europei de Nord

- Câmpia Germano-Polonă
- câmpie de subsidență
- modelată de ghețari cuaternari - câmpuri de morene, sandre
- altitudini negative în Câmpia Olandei care au fost închise cu diguri numite poldere
- cămpie vălurită, acoperită cu loess

Câmpia Germano-Poloneză

Frisia de est (Câmpia Germano-Polonă)

- este mărginită la nord de coasta Mării Nordului și a Mării Baltice, la sud de munții Mittelgebirge cu Masivul Șistos Renan, Eifel, Bergisches Land și Sauerland, la vest de regiunea Teutoburger Wald, la est de munții Harz ca și colinele aparținătoare de Erzgebirge.
- Principalele ape curgătoare sunt Rinul, Ems, Weser, Elba și Havel.
- Se extinde și pe litoralul baltic al Poloniei.
- A fost afectată de glaciațiunea cuaternară, dovadă stând șirurile morenaice care se întâlnesc pe toată suprafața unității de relief

Câmpii noi

Câmpia Padului

Câmpia Padului

- vechi golf al Mării Adriatice, în care s-au depus sedimente aduse de râuri din Alpi
- s-a format în cuaternar
- alt.scăzute-sub 200 m
- separă Munții Apenini de Alpi
- a creat o deltă comună cu Adige-prezintă lagune și cordoane litorale

Câmpia Panonică

- se află între Munții Dinarici, Munții Alpi și Munții Carpați
- s-a format în cuaternar prin depunerea de sedimente pe locul lacului panonic
- roci sedimentare
- fundament cristalin, căzut în trepte
- se găsesc munți insulari la suprafață

Câmpia Română

- se desfășoară de-a lungul Dunării, sub formă de fâșii paralele, reprezentate de Lunca Dunării, terasele Dunării, câmpia de loess, câmpiile de subzistență și câmpiile piemontane

Hidrografia Europei

Balaton

Particularitățile rețelei de râuri se definesc în raport cu : lungimea, suprafața bazinului hidrografic, debitele și nivelurile specifice, bazinele oceanice și marine în care se varsă și regimul de scurgere.

Volga

Volga este cel mai lung fluviu al Europei, de peste 3500 km, iar, din acest punct de vedere, este urmată de 3 fluvii cu lungimi între 2000 și 3000 km: Dunărea, Ural și Nipru. Între 1000 și 2000 km, au râurile Don, Peciora, Nistru, Rin și Elba. Volga se impune ca cel mai întins bazin hidrografic în spațiul european.

Ladoga

Cele mai importante fluvii se varsă în Oceanul Atlantic, în Marea Baltică, Oceanul Arctic, Marea Nordului, Marea Mediterană, Marea Neagră, dar și în bazinul endoreic al Mării Caspice (Ural și Volga).

Regimul de scurgere al râurilor variază în cursul anului în funcție de climă și relief. În spațiul european există râuri cu regim complex și râuri cu regim simplu de scurgere. Râurile cu regim complex străbat regiuni variate din punct de vedere morfologic și climatic, reprezentând importante artere de navigație și de energie.Cele mai importante sunt Dunărea, Rinul și Ron.

Odra, Szczecin, Polonia

Râurile cu regim simplu se diferențeaza în funcție de variația debitului:

- tipul nordic: râuri bogate în apă pe tot cursul anului - Pecioara, Dvina de Nord, Neva
- tipul atlantic: Loara ,Sena, Tamisa, Meusse; se caracterizează printr-un regim relativ uniform, dar cu debit crescut iarna, ca Saone.
- tipul mediteraneean: râuri scurte, alimentate mai ales iarna, comparativ cu vara, când pot să sece, ca Tibru, Segura, Alfios, Salso.
- tipul central-european: râuri lungi, cu debit mare primăvara în urma topirii zăpezilor și a ploilor de primăvară, ca Vistula, Elba și Odra.
- tipul est-european: specific râurilor din câmpii întinse, cu debit oscilant, foarte mic vara, datorită climatului continental excesiv, ca și iarna, datorită înghețului, cum ar fi Volga, Don și Nipru.

În Europa sunt distribuite numeroase lacuri, variate ca mod de formare, întindere și volum. Cele mai multe și mai mari se află în regiunile afectate de glaciațiunea cuaternară din nordul Europei.

În Peninsula Scandinava și în nordul Câmpiei Ruse există câteva sute de mii de lacuri glaciare, ca Ladoga (18 400 km²) și Onega (9610 km²) în Rusia, ca Varern, Vattern, Malaren în Suedia, Saimma în Finlanda.

Lacurile glaciare sunt numeroase și în munti înalți, însă, chiar daca au o suprafață mai mică decât cele de calotă - mai mari fiind Geneva, Constanza, Bodensee (peste 600 km²), sunt mai adânci, precum cele din nordul Italiei - Como, Garda și Maggiore.

Suprafețe apreciate au și lacurile de origine tectonică, precum lacul Balaton, Ohrid sau Prespa. Cel mai mare lac de pe glob se situează între Europa și Asia: Marea Caspică (371.000 km²) și un nivel sub cel al Oceanului Planetar -28 metri. Din cauza evaporației puternice, suprafața sa se reduce treptat, din 1930 până în prezent micșorându-se cu 40.000 km²,iar în unele locuri linia țărmului înaintând spre interior cu 16 km.

Amenajările hidrotehnice, în special cele din Europa de est, au condus la apariția unor lacuri de acumulare de mari dimensiuni, cum sunt Samara și Vogograd pe Volga; Porțile de Fier I pe Dunare; Timleansk pe Don.

Panorama Dunării lângă orașul Visegard (Ungaria)

Mări și oceane

Imagine din satelit a Mării Negre

- Oceanul Atlantic
- Oceanul Arctic
- Marea Baltică
- Marea Nordului
- Marea Neagră
- Marea Mediterană
- Marea Marmara
- Marea Egee
- Marea Caspică
- Marea Azov
- Marea Ligurică
- Marea Tireniană
- Marea Ionică
- Marea Adriatică
- Marea Norvegiei
- Marea Mânecii

Clima

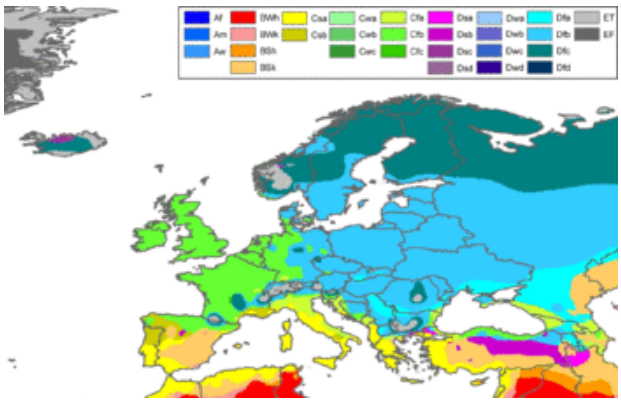

Tipuri de clima

Europa se află în mijlocul zonei temperate de nord, cea mai mare parte a continentului fiind cuprinsă între 35º și 60º latitudine nordică și între 9º și 65º longitudine vestică,[8] întinzându-se pe mai bine de 4 000 km între Capul Nordului, unde temperatura medie anuală este de −5 °C, și insula Creta unde temperatura medie anuală este de 18 °C.

Centrul și răsăritul continentului au o climă continentală contrastată, cu ierni reci și veri foarte calde (mai ales în ultimele decenii și cu precădere în orașele moderne dominate de asfalt, ciment, beton și sticlă), dar în apus și la miazăzi se manifestă respectiv influențele atlantice și mediteranene care moderează contrastele termice. Dinspre Atlantic vin vânturile de apus care aduc umezeală tot anul și mențin temperaturile deasupra mediei mondiale la latitudinile corespunzătoare, mulțumită apelor calde aduse de curentul Nord-Atlantic zis și „Curentul Golfului" (este vorba de Golful Mexic: acest curent este numit *Gulf Stream* în limba engleză și *Corriente del Golfo* în spaniolă).

Spre răsărit, marile presiuni de iarnă formează bariere de aer rece în calea fluxului de apus de aer oceanic, provocând ninsori mari acolo unde cele două mase de aer se întâlnesc sau geruri uscate mai la răsărit. Munții norvegieni constituie de asemenea o barieră, astfel că Scandinavia are o climă continentală rece.

Spre sud, clima mediteraneană se caracterizează prin ierni călduțe și ploioase și prin veri calde, uscate și însorite, astfel încât această climă a fost definită ca fiind „temperată iarna și subtropicală vara".

Acești factori explică repartizarea climelor Europei așa cum apar pe harta alăturată.

Factori climatici

Factorii genetici ai climei Europei sunt:

- radiația solară (rezultată din poziția de pe glob) determină caracterul temperat al climei;scade ca valoare anuală de la sud (130-140 kcal/cm³/an) spre nord (80-100 kcal/cm²/an).
- circulația generală a aerului de la vest la est concretizată prin deplasarea anuală a zonelor de divergență și convergență, este determinată pe direcția vest-est): repartiția descrescătoare a precipitațiilor;diminuarea caracterului oceanic al climei; accentuarea continentalismului termic.

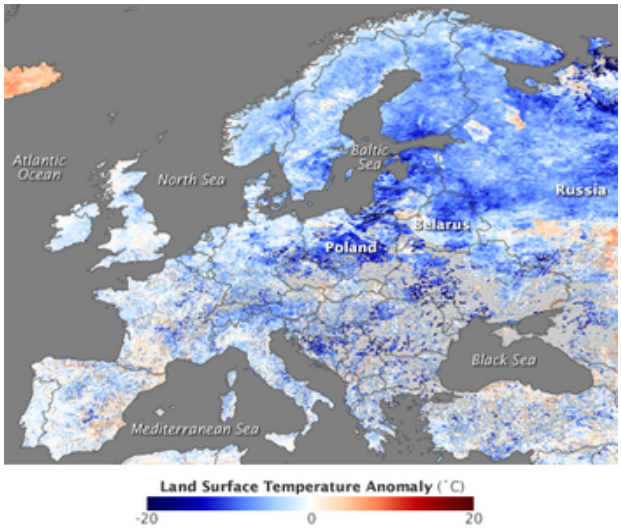

Temperaturile in intervalul 2009-12

Europa este situată în spațiul de acțiune dinamică a vânturilor de vest și a vânturilor polare. Influența centrilor barici situați în afara continentului sau pe marginile acestuia (Anticiclonul Azorelor, Anticiclonul Groenlandez, Anticiclonul Siberian, Ciclonul Islandez, Ciclonul Central Asiatic) determină deplasarea pe continent a unor mase de aer diferite: polare- foarte reci și relativ continentale-reci/calde, atlantice-călduroase și umede, mediteranene/nord africane-calde și umede; după sezon și uscate.

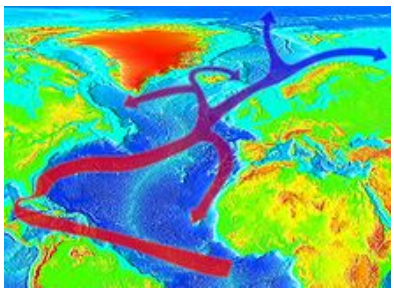
Mase de aer

Diversitatea maselor de aer și raporturile dintre acestea determină caracteristici variate în regimul precipitațiiilor, temperaturii.

- contactul sinuos dintre uscat și apă
- influența Curentului Atlanticului de Nord
- aspectul și altitudinea reliefului prin prezența și orientarea lanțului muntos alpino-carpatic;zonalitatea verticală
- prezența unei mase continentale de mari dimensiuni în estul continentului, aceasta determină continentalismul temperaturii și al precipitațiilor.

Elementele climei

Manifestarea elementelor climatice principale; izotermele medii anuale și cantitatea medie anuală de precipitații este determinată de acțiunea climatică simultană a Curentului Atlanticului de Nord și de continentalismul regiunii de est a Europei, inducând o azonalitate deformată (de la sud-vest spre nord-est) și nu este în conformitate cu zonalitatea latitudinală.

Nori asupra Europei

Temperatura medie anuală scade de la sudul spre nordul continentului, pe teritoriul continentului se desfășoară izoterme medii anuale cu valori de 20 °C , 15 °C , 10 °C , 5 °C , 0 °C sau -5 °C. Precipitațiile scad de la vest (1000 mm/an) la est (500 mm/an) și cresc în funcție de altitudine. Vânturile predominante sunt vânturile de vest și crivațul din est. Există și vânturi locale, de tip foehn.

Regionalizare climatică

În Europa se disting mai multe tipuri de climă, cu o succesiune predominant latitudinală, cu o dispunere deformată, de la sud-vest spre nord-est. Zonalitatea este dublată de etajarea pe verticală a elementelor climei. Succesiunea tipurilor de climă începe din Peninsula Iberică (pe fondul climatului mediteran), aici existând nuanțe de ariditate similare latitudinilor tropicale și ajunge la caracteristici climatice extreme în nord-estul continental (similare cu cele polare în nordul Munților Urali).

Repartiția tipurilor de climă este influențată de Curentul Atlanticului de Nord, în vest (sub aspectul repartiției temperaturilor medii și al regimului precipitațiilor) și de influența maselor continentale, în est (în caracterul continental al temperaturii și arid al regimului precipitațiilor).

Tipuri de climă

- **climat subtropical secetos** în Peninsula Iberică
- **climat mediteranean-subtropical** în Peninsula Iberică, Peninsula Italică, sudul Peninsulei Balcanice.

Caracteristici: două sezoane (iarna răcoroasă și umedă, vară foarte caldă și secetoasă), temperaturile medii ale lunilor extreme fiind de 10 °C în ianuarie și 25 °C în iulie.Precipitațiile medii anuale sunt de 600–900 mm/an (predominant în aprilie și octombrie), zona de interferență între circulația vestică, de pe Marea Mediterană și cea din nordul Africii. Climat temperat oceanic(influența Curentului Atlanticului de Nord) se întâlnește în nordul Spaniei, Insulele Britanice, vestul Franței, nordul Norvegiei (Europa de Vest între 40° și 70° latitudine).

Caracteristici: circulația permanentă a maselor de aer vestice, umede și răcoroase, temperaturile medii ale lunilor extreme scad de la sud la nord (în ianuarie de la 8 °C la -1 °C, în iulie de la 22 °C la 15 °C), iar precipitațiile medii anuale scad de la 1000 mm/an la 800–900 mm/an. Circulă vânturile din vest.

- **climat de tranziție**: se găsește în centrul Spaniei, Europa Centrală, Europa de Sud-Est.

Caracteristici: slăbirea treptată a circulației maselor de aer vestice, interferența acestora cu masele de aer provenit din nord, sud sau est, temperaturile medii negative fiind timp de 1-3 luni. Vara, temperaturile medii cuprind 15 °C - 18 °C, precipitațiile medii anuale scad de la vest (800 mm/an) la est (500 mm/an).

- **climat temperat-continental**: se gasește în Europa de Est, sudul Peninsulei Scandinavice.

Caracteristici: influența maselor de aer nordice și est-continentale; rece și umed la nord (500 mmm/an), mai cald și ariid în sud (200–300 mm/an).

- **climat temperat de stepă**

Caracteristici: precipitații moderate; nuanțe de ariditate (în estul Mării Negre)

- **climat subpolar** în Europa Nordică, la latitudini mai mari de Cercul Polar

Caracteristici: cca. 5-6 luni temperaturi medii negative; media lunii iulie între 10 °C - 15 °C ; precipitații de 500 – 800 mm/an, predominant sub formă de zăpadă; lungimea mare a anotimpului rece; vânturi polare.

- **climat montan**: etajare pe verticală; lanțurile montane se desfașoară în toate unitațile climatice;

Caracteristici: la baza munților sunt caracteristicile unitații mari de relief, iar de la cca 800 m altutudine intervine etajarea; scăderea temperaturilor, creșterea precipitațiilor și a umidității; în munții din altutidine, iar în munții din nordul continentului, la 500 m altitudine precipitațiile cresc până la 1000–1500 mm/an.

Biopedosfera Europei

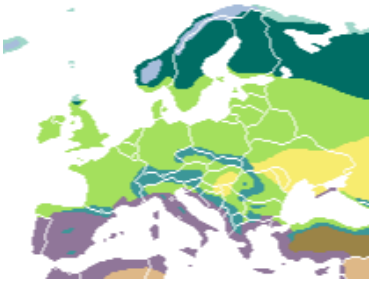

Vegetația Europei

Vegetația

Zona Mediteraneeană este alcătuită predominant din formațiuni arbustive semperviriscente: maquis, garriga (sudul Franței), tomillares (Spania), frigana (Grecia). În Spania apare singura specie de palmier pe sol european.

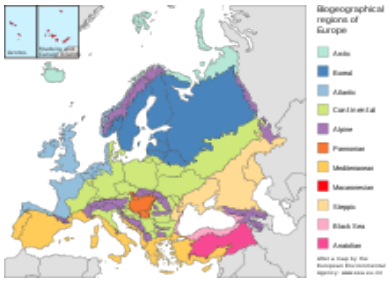

Biosfera Europei

Zona pădurilor de foioase se întinde din nordul Spaniei și din arhipelagul britanic, până la sud de Varșovia, spre est, până în bazinul superior al Prutului și Nistrului, iar spre sud, până la limita munților Alpi, Dinarici și Rodopi. Pădurile sunt relativ sărace în specii, fiind dominate de fag și

stejar, multe dintre ele fiind înlocuite, din timpuri istorice, cu plante de cultură.

Zona pădurilor mixte se reprezintă sub forma unor fâșii, între 50 și 55 grade latitudine, care se îngustează pe măsură ce înaintează spre extremitatea estică a continentului.

Zona pădurilor de rășinoase, în care predomină molidul, bradul, zada și mesteacănul, este cea mai masivă unitate forestieră a Europei. Acestea ocupă o arie vastă, până spre latitudinea orașelor Oslo, Stockhlom și Sankt Petesburg, dincolo de care, spre sud, are o maximă extensiune în Câmpia Petesburg, până la latitudinea orașului Kiev.

Stepa, alcătuită din vegetație ierboasă xerofilă, este specifică Europei de Est, teritoriile situate la nord de Marea Neagră și Marea Caspică și a unor porțiuni restrânse din estul Câmpiei Române, Podișul Dobrogei, Câmpia Tisei și Peninsula Iberică. A fost înlocuită în cea mai mare parte cu cereale și plante tehnice.

Silvostepa - o fâșie îngustă, situată între vegetația de stepă și cea a pădurilor de foioase, se întinde din Câmpia Română până la poalele Munților Ural. În afara ierburilor specifice stepei (colilie, laptele cucului, pelin, paius), apar și pâlcuri de pădure, reprezentate de stejar, carpen, tei, arțar etc.

Tundra este întâlnită în insulele arctice, în nordul Scandinaviei și în nordul Câmpiei Ruse, între Capul Nord și Munții Ural. Vegetației sărăcăcioase de mușchi și licheni i se adaugă mesteăcanul pitic, salcia pitică și ienupărul. O vegetație asemănătoare celei de tundră, vegetația alpină, se găsește în partea superioară a munților înalți, fiind formată, printre altele, din graminee, afin, merișor și smardar.

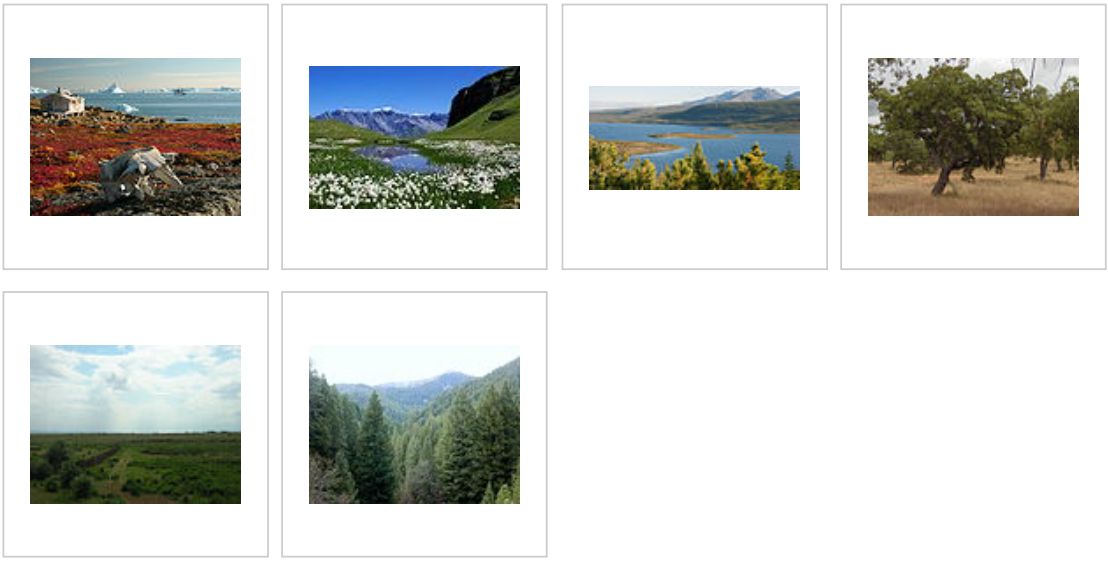

Fauna

Marmota Alpină

Fauna de tip tropical, apoi subtropical, din pliocen, cu elefanți, cămile și antilope, a cedat locul faunei de climă rece, din timpul glaciațiunilor.S-a format o faună de tundră și pădurea boreală, cu exemplare de mamut, ren, cerb, urs, rinocer lânos și animale de peșteră, cum ar fi ursul de peșteră.

În postglaciar, fauna s-a modificat din nou, ajungându-se la fauna actuală.Se mai păstrează însă relicte glaciare, pe munții înalți, în cadrul faunei alpine sau al regiunilor arctice. Intervenția omului a făcut ca, în holocen, unele specii ca bourul sau mamutul să dispară.

Cu toate acestea, și în cadrul lumii animale, se pot deosebi anumite asociații faunistice, legate de zona atlantică, cea mediteraneeană și cea continentală etc.

În Europa atlantică, din cauza marii densități a populației, numărul de specii și de exemplare ale animalelor sălbatice s-a redus simțitor ,iar multe specii, cum ar fi ursul sau lupul, chiar au dispărut.

În nordul european se întâlnesc în mediul acvatic foca, morsa, iar pe uscat lemingul, renul și alte numeroase specii de păsări, în special în timpul scurtei veri polare.

În Europa Mediteraneeană, cu o faună sărăcită, se mai păstrează câteva elemente caracteristice precum șacalul și pisica sălbatică, în care se adaugă numeroase reptile, broasca țestoasă de uscat, scorpionul și în Gilbraltar magotul, singura specie de maimuță din Europa.

Wisent

Fauna cea mai abundentă și cea mai diversificată se întâlnește în Europa Centrală și în cea Continentală. Taigaua, spre deosebire de tundră, beneficiază de o faună bogată și variată, cu numeroase specii endemice, ca elanul sau vulpea roșie.Pădurea de foioase se caracterizează prin specii de animale precum cerbul, căprioara, mistrețul, ciocănitoarea, gaița, cucul, cocoșul de pădure.

Specifică prin elemente faunistice, este stepa, tipică pentru mulțimea rozătoarelor ca popândăul, hârciogul, iepurele și răpitoare ca lupul, vulpea sau viezurele. Dintre păsări poti fi menționate: dropia, ciocârlia, prepelița, cocorul.

În stepele caspice foarte aride sunt întâlnite antilopa saiga.

Fauna alpină proprice munților înalți, cuprinde relicte glaciare, antilopa de munte europeană, capra neagră, marmota, mai ales în Munții Alpi.

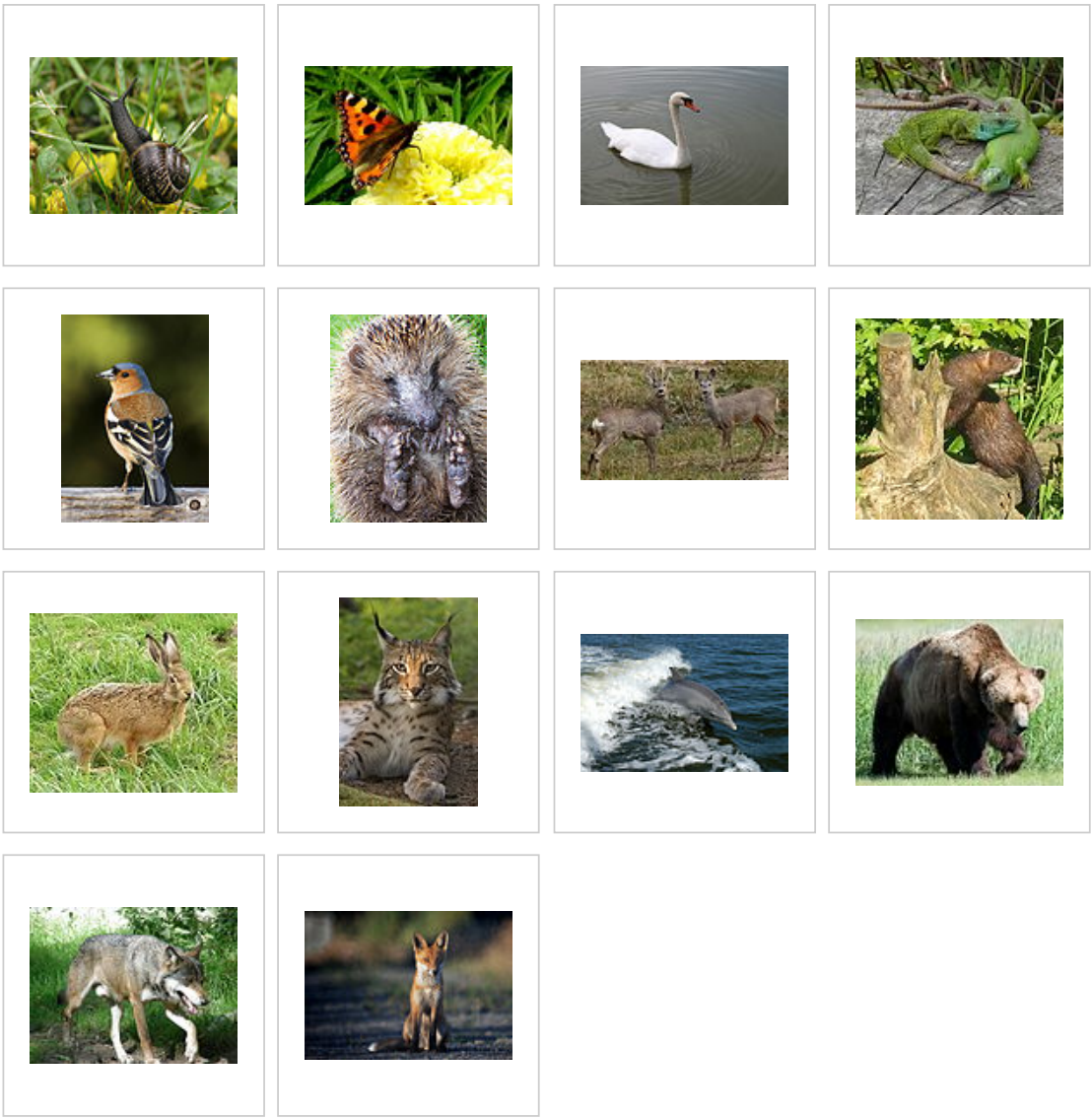

Solul

Ca o consecință a varietății reliefului, climei și vegetației, în Europa, solurile sunt foarte variate, diferențiindu-se, astfel, clase și tipuri genetice. Cele trei regiuni principale ale continentului - atlantică, mediteraneană și continentală - sunt reprezentate prin soluri caracteristice:

Terra Rossa

În Europa de Vest predomină argiluvisolurile și cambisolurile, acoperite cu păduri de foioase în spațiile, cu relief mai coborât. Acestea sunt soluri slab acide, mai sărace în humus. În același timp, masivele hercinice se caracterizează prin prezența rendzinelor.

Solul tipic Europei mediteraneene este terra rossa, specific pădurilor xerofile și tufișurilor de arbuști.

Cernoziom - Prokhorovka - Russia

În partea centrală și estică a continentului există cea mai mare desfășurare de soluri zonale. Astfel, în nord, pe litoralul arctic, sunt prezentate solurile de tundră; în partea de mijloc, reprezentând cea mai mare suprafață, sunt prezentate podzolurile și solurile cenușii podzolice, tipice pădurii de conifere; spre sud, în Câmpia Română, Podișul Dobrogei, sudul Europei de est și, insular, în Câmpia Tisei, predomină cernoziomurile, legate de formațiunile de stepă și silvostepă. Acestea sunt cele mai fertile soluri din Europa. În zona stepelor caspice, pe porțiuni restrânse, se formează soluri de semideșert, cu o concentrație mare de săruri.

Lanțurile montane înalte prezintă o dispunere a tipurilor de soluri în strânsă corelație cu condițiile climatice și cu elemente de vegetație.

Resurse naturale

I.Resursele de subsol

StatfjordA(Jarvin1982)

- Minereuri de fier: Munții Ural, Peninsula Crimeea, Suedia (Kiruna), nordul Norvegiei, bazinul francez Lorena iar în România în M. Banatului, Poiana Ruscă și Harghita;
- Minereuri neferoase: Scandinavia, România (grupa N a Carpaților Orientali, Apuseni), bauxită (M. Pădurea Craiului) etc.;
- Petrol și gaze: Marea Nordului, Marea Caspică și câmpiile limitrofe, Marea Neagră în NV, bazinul Peciorei din Câmpia Rusă, România (Subcarpați, Câmpia Română, Depresiunea colinară a Transilvaniei, Dealurile de Vest, Câmpia de Vest);
- Cărbuni: M. Ural, Wales și Northumberland în Marea Britanie, Rhur în Germania, Silezia în Polonia și Cehia, Asturia în Spania iar în România în Depresiunea Petroșani, Podișul Getic, Subcarpații de Curbură și Getici, Câmpia de Vest etc.;
- Roci de construcție: granit (Finlanda, Scoția, Munții Măcin), bazalt (Masivul Central Francez, Irlanda, M. Harghitei), marmură (Grecia, Italia, Norvegia, Munții Poiana Ruscă);
- Sare: Polonia, Germania, Spania, România (Subcarpați, P. Sucevei, P. Transilvaniei)

Бачатский экскаваторы

II. Resursele de apă

- Energia hidroelectrică: Norvegia, Alpi, Dunăre (România, Serbia), Volga (Rusia);
- Energia geotermală: Italia, Islanda, România (Câmpia de Vest);
- Ape minerale: România (Vatra Dornei, Borsec, Harghita), Franța (Vichy), Cehia (Karlovy-Vary);
- Lacuri: agrement, piscicultură, irigații, etc.

III. Resurse atmosferice și extraatmosferice

Bazinul carbonifer Ruhr

- Energia eoliană: Olanda, Germania, Danemarca;
- Energia solară: Franța, Spania, Germania, Marea Britanie;
- Resursele vegetale: păduri, pășuni, fânețe. Din punct de vedere economic, mai importante sunt pădurile de conifere, pajiștile montane și cele din lungul râurilor;
- Resursele de sol: cernoziom (fertilitat).

Swiss National Park 131

Țări

Vezi și: Listă de țări europene.

Cel mai mare stat de pe continent este Federația Rusă, chiar dacă se ia în considerare doar partea sa europeană, Rusia fiind mai mare decât orice alt stat european. Douăzeci și opt din țările Europei compun Uniunea Europeană și sunt puternic integrate din punct de vedere politic și economic.

Tabelul de mai jos afișează o listă a țărilor europene grupate după regiunile folosite de către Organizația Națiunilor Unite.

Numele regiunii și al țării cu drapel	Suprafață (km²)	Populație (est. din 1 iulie 2002)	Densitatea populației (pe km²)	Capitală
Europa de Est:				

Belarus	207.600	10.335.382	49,8	Minsk
Bulgaria	110.910	7.621.337	68,7	Sofia
Republica Moldova	33.843	4.434.547	131,0	Chișinău
Polonia	312.685	38.625.478	123,5	Varșovia
Republica Cehă	78.866	10.256.760	130,1	Praga
România	238.391	21.698.181	91,0	București
Slovacia	48.845	5.422.366	111,0	Bratislava
Ucraina	603.700	48.396.470	80,2	Kiev
Ungaria	93.030	10.075.034	108,3	Budapesta
Europa de Nord:				
Danemarca	43.094	5.368.854	124,6	Copenhaga
Estonia	45.226	1.415.681	31,3	Tallinn
Finlanda	336.593	5.157.537	15,3	Helsinki
Islanda	103.000	307.261	2,7	Reykjavík
Letonia	64.589	2.366.515	36,6	Riga
Lituania	65.200	3.601.138	55,2	Vilnius
Norvegia	324.220	5.163.709	15.92	Oslo
Regatul Unit	244.820	61.100.835	244,2	Londra
Republica Irlanda	70.280	4.234.925	60,3	Dublin
Suedia	449.964	9.090.113	19,7	Stockholm
Europa de Sud:				
Albania	28.748	3.600.523	125,2	Tirana
Andorra	468	68.403	146,2	Andorra la Vella
Bosnia și Herțegovina	51.129	4.448.500	77,5	Sarajevo
Croația	56.542	4.437.460	77,7	Zagreb
Grecia	131.940	10.645.343	80,7	Atena
Italia	301.230	58.751.711	191,6	Roma
Macedonia de Nord	25.333	2.054.800	81,1	Skopje
Malta	316	397.499	1.257,9	Valletta
Muntenegru	13.812	616.258	44,6	Podgorița
Portugalia	91.568	10.084.245	110,1	Lisabona
San Marino	61	27.730	454,6	San Marino
Serbia	88.361	9.663.742	109,4	Belgrad
Slovenia	20.273	1.932.917	95,3	Ljubljana
Spania	504.851	45.061.274	89,3	Madrid
Vatican	0,44	900	2.045,5	Cetatea Vaticanului
Europa de Vest:				
Austria	83.858	8.169.929	97,4	Viena
Belgia	30.510	10.274.595	336,8	Bruxelles
Elveția	42.290	7.507.000	176,8	Berna
Franța	547.030	59.765.983	109,3	Paris

Germania	357.021	83.251.851	233,2	Berlin
Liechtenstein	160	32.842	205,3	Vaduz
Luxemburg	2.586	448.569	173,5	Luxembourg
Monaco	1,95	31.987	16.403,6	Monaco
Țările de Jos (Olanda)	41.526	16.318.199	393,0	Amsterdam
Europa Transcontinentală și Asia:				
Azerbaidjan	86.600	8.621.000	97	Baku
Georgia	69.700	4.661.473	64	Tbilisi
Kazahstan	2.724.900	15.217.711	5,6	Nur-Sultan
Rusia	3.960.000	106.037.143	26,8	Moscova
Turcia	783.562	70.586.256	93	Ankara
Europa sociopolitică				
Armenia	29.800	3.229.900	101	Erevan
Israel	67.91	3.572.000	49,7	Ierusalim
Cipru	9.251	788.457	85	Nicosia
Total	**10.176.246**	**709.608.850**	**69,7**	

Populația și caracteristicile Europei geodemografice

Articol principal: Demografia Europei.

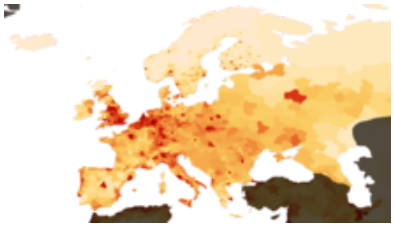

Population density Europe

Încă de la Renaștere, Europa a avut o influență majoră în cultura, economia și mișcările sociale din întreaga lume. Cele mai importante invenții își au originea, în principal, în Europa și Statele Unite.[9] Demografia Europei e importantă nu numai din punct de vedere istoric, cât mai ales din cel al înțelegerii actualelor relații internaționale și probleme de ordin social-economic.

Unele probleme curente și din trecut legate de demografie au inclus emigrația religioasă, relațiile inter-rasiale, imigrația economică, un declin al natalității și îmbătrânirea populației. În unele țări majoritar catolice, precum Irlanda și Polonia, accesul la avort este, în prezent, limitat; în trecut, asemenea restricții privind nașterile controlate artificial erau comune în Europa. Avortul a rămas ilegal în insula Malta, unde religia de stat este cea catolică. De asemenea, este de menționat și faptul că 3 țări europene (Olanda, Belgia și Elveția) și comunitatea autonomă a Andaluziei (Spania)[10][11] au permis forma limitată a eutanasiei voluntare pentru persoanele bolnave în stare terminală.

În 2005 populația Europei a fost estimată la 731 de milioane de locuitori de către Națiunile Unite,[12] care reprezintă puțin peste a noua parte din populația lumii. Cu un secol în urmă, Europa adăpostea aproape un sfert din populația lumii. Populația Europei a crescut în ultimul secol, dar în alte zone ale lumii (în special în Africa și Asia) populația lumii a crescut într-un ritm mult mai alert.[12] Potrivit proiecției populației realizată de ONU, populația Europei va suferi un declin până la 7% din populația planetei în 2050, sau 653 de milioane de locuitori (varianta medie, variantele cele mai ridicate și scăzute fiind de 777 de milioane, respectiv, 556 de milioane).[12] În acest context, discordanțe importante există între regiuni privind rata fertilității.

Evoluția numerică

Din secolul III până în 1759 a avut loc o creștere lentă; Europa avea 40 de milioane de locuitori în secolul III, 80 de milioane de locuitori în 1500 și 140 de milioane de locuitori în 1759. Creșterea lentă a fost cauzată de epidemii, invazii ale popoarelor migratoare, războaie, lipsa resurselor alimentare datorită recoltelor scăzute.

Creșterea evidentă a populației în condițiile exploziei demografice a fost declanșată de Revoluția Industrială din Anglia, Franța, Germania și Țările de Jos, de progresele în domeniul medical, de creșterea nivelului de trai: în sec. XIX-XX, populația Europei a crescut de la 203 milioane de locuitori la 408 de milioane de locuitori, pentru ca în 2011 să se

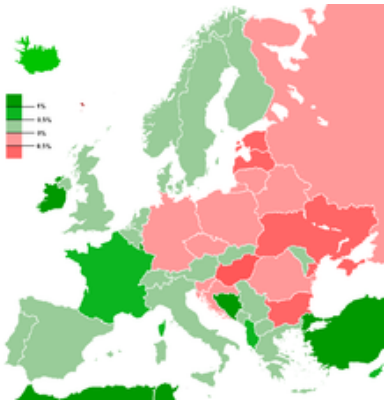

Demographics of europe

înregistreze 738.271.800 de locuitori (cu populația Rusiei inclusă, însă cu populația Turciei exclusă). După 1950 ritmul de creștere al populației s-a redus, apropiindu-se de valoarea 0 în ultimii ani. Din populația totală a Europei actuale, circa 500.729.000 de locuitori aparțin Uniunii Europene, care include în prezent 27 de state membre (în cazul aderării Croației la 1 iulie 2013, populația totală a statelor membre UE ar crește cu 4.284.889 de locuitori).

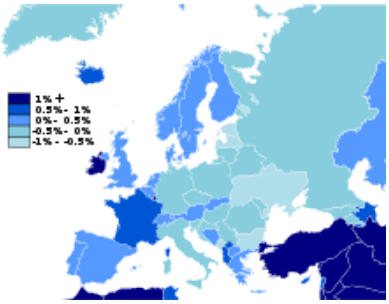

Demographics of Europe

Distribuția spațială a populației

Populația a fost distribuită inegal în Europa, în funcție de factorii naturali, factorii tehnologici și economici, factorii demografici și factorii sociali.

Densitatea medie a populației este de 71 loc./km², plasând Europa pe locul 2 după Asia. Pe state există densități diferite: state cu densități medii de peste 200 loc./km² (Germania, Olanda, Belgia, Regatul Unit); cu densități între 150-200 loc./km² (Italia, Elveția), între 100–150 km² (Danemarca, Franța, Portugalia, Ungaria, Polonia), între 50-100 loc./ km² (Irlanda, Spania, Austria, România, Bulgaria, Grecia) și sub 50 loc./km² (Islanda, Norvegia, Finlanda, Letonia sau Rusia-27 loc./km²). Cea mai mare densitate de populație o are Monaco (16.000 loc./km²), iar cea mai mică densitate o are Islanda (2,81 loc./km²).

Pe zone, densități mai mari de 300 loc./km² apar în Olanda, Belgia, Ruhr, centrul și sud-estul Marii Britanii, nordul Italiei, valea Rhinului, între 100-200 loc./km² (Europa de Vest și Europa Centrală); sub 50 loc./km² (Europa Nordică, Europa de Răsărit și Peninsula Balcanică).

Mișcarea naturală a populației

Europa este spațiul unui dramatism demografic deoarece natalitatea a coborât la 11-12%, iar mortalitatea a urcat la 11%, rezultând un bilanț natural cuprins între 0-1%. Pe state, în ultimii ani s-au înregistrat rate ale natalității între 15 și 20% în Albania, Turcia, Islanda și Irlanda; rate reduse ale natalității în jur de 10% și sub 10%, în Austria, Germania, Ungaria, România și Rusia, și chiar de 8-9% în Bulgaria și Ucraina.

Bilanțul natural al populației Europei este negativ în țări ca: Letonia (-7,1%), Ucraina (-6,2%), Rusia (-4,8%), Belarus (-4,7%) și România (-1,5%).

Invandrare utvandrare Sverige 1850-2007

Speranța de viață

În Europa speranța de viață este de 70 de ani. Pe state apar diferențieri mari: în Islanda 79 de ani la bărbați și 83 de ani la femei; în Elveția 84 de ani la femei.

În 2008, speranța de viață la nivelul celor 27 de state din UE era de 76,4 ani pentru bărbați și 82,4 ani pentru femei, iar creșterea speranței de viață este principatul factor care duce la îmbătrânirea populației.

În statele din Europa de Est s-a înregistrat o scădere a speranței medii de viață ca urmare a degradării nivelului de trai, accidentelor, crimelor, consumului de alcool etc. Ca tip demografic, Europa se încadrează în tipul demografic modern, cu deficit natural de populație.

Mobilitatea teritorială a populației

După marile descoperiri geografice europenii au părăsit continentul și au contribuit decisiv la colonizarea lumii noi.

Începând din secolul XX și până în prezent asistăm la o tendință inversă(locuitorii altor continente se îndreaptă spre Europa ca forță de muncă , cele mai multe sosiri fiind din fostele colonii din Africa, Orientul Mijlociu sau din Asia către Marea Britanie, Franța, Olanda , care au și adoptat o legislație favorabilă.

După 1989 s-a înregistrat un flux de emigranți dinspre țările est-europene spre Europa occidentală, datorită decalajelor de dezvoltare economică și implicit a diferenței nivelului de trai.

Fenomenul "brain drain" sau "exodul inteligenței" a căpătat o extensiune mare (persoanele super-dotate fiind racolate spre occident).

Conflictele militare din nordul Africi au contribuit în ultimii ani la intensificarea fluxurilor de emigrare a refugiaților spre statele din sudul Europei, acestea confruntându-se cu mari probleme legate de preluarea acestora-în special Italia.

La nivelul continentului, bilanțul migratoriu este predominant negativ cu excepția unor state ca Marea Britanie, Germania, Franța, Suedia etc. Principalele țări emițătoare de emigranți sunt cele foste comuniste: principalele țări receptoare de imigranți sunt Franța, Spania, Germania, Marea Britanie, Grecia, Italia, Belgia și Olanda.

Structura populației pe grupe de vârstă

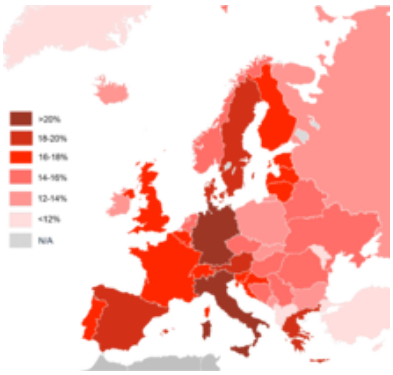

Europe population over 65

Structura populației pe grupe de vârstă este influențată de mobilitatea populației, comportamentului demografic și nivelului de trai. Pe ansamblu, Europa se caracterizează printr-o pondere mare (15%) a populației de peste 60 de ani, fiind continentul cu cea mai îmbătrânită populație. Italia este țara cu cea mai îmbătrânită populație de pe glob, cu 19,7 % din totalul populației cu vârste de peste 60 de ani, valori ridicate dețin Germania și Grecia, Belgia și Suedia.

Populația tânară (sub 15 ani) deține doar 17% din populația Europei. Există și țări cu pondere mare a populației tinere: Albania, Islanda, Irlanda, Cipru.

Structura profesională a populației

Structura populației pe ramuri de activitate economică prezintă mari diferențe: valorile medii plasează Europa între continentele cu un nivel de dezvoltare economică ridicată, cu o importantă forță de muncă ocupată în servicii (60%), industrie (23%) și agricultură (17%).

Partea centrală și de vest a Europei are o pondere de peste 70% a populației ocupate în sfera serviciilor. Fostele state socialiste din Europa de est au ponderi ridicate ale populației ocupate în sectorul secundar, cum sunt România și Slovacia.

Criza economică izbucnită din 2008 și Criza datoriilor și a statelor din zona Euro ar putea modifica drastic structura profesională a populației și ar provoca o scădere masivă economică a Europei în viitorul apropiat.

Structura populației pe medii(urban/rural)

În Europa populația urbană are o pondere de 73%, iar cea rurală de 27 %.

Structura confesională

În Europa religia dominantă este creștinismul cu trei culte principale: catolicismul (predominant în Franța, Spania, Italia, Belgia, Portugalia, Polonia, Ungaria, Irlanda, Austria), protestantismul (predominant în Germania, Olanda, Norvegia, Suedia, Finlanda, Danemarca, Marea Britanie) și ortodoxismul (predominant în Rusia, România, Grecia, Bulgaria, Ucraina, Republica Moldova, Belarus și Serbia).

Alte culte: cultul musulman în Albania și Bosnia, neoprotestantismul (baptiștii, adventiștii, evangheliștii, martorii lui Iehova). Se preconizează că până în 2030, numărul musulmanilor în Europa se va dubla.

Limbi

Articol principal: Limbile Europei.

Majoritatea limbilor Europei fac parte din una din cele trei mari familii lingvistice indo-europene: limbile romanice (dezvoltate din limba latină vorbită în Imperiul Roman); limbile germanice (dezvoltate din limba pregermanică vorbită în partea de sud a Scandinaviei); limbile slave (dezvoltate din limba slavă veche vorbită în Ucraina actuală)[13].

Hartă lingvistică a Europei

- **Limbile romanice** sunt vorbite, constant, în Europa de Sud-Vest și Vest, în țări precum Franța, Belgia, Spania, Portugalia, Andorra, Italia, Elveția, dar și în România, Republica Moldova, în unele regiuni ale Serbiei, Macedoniei și Greciei. Există, de asemenea, o importantă diasporă italiană și portugheză în Germania, Elveția etc.
- **Limbile germanice** sunt vorbite, mai ales, în Europa Centrală, Europa de Nord-Vest și Nord (Germania, Austria, Elveția, nordul-estul Italiei, nord-estul Franței, Țările de Jos și Scandinavia și, de asemenea, în Marea Britanie și Irlanda, precum și de minoritatea germană și de unii membri ai comunităților evreiești care au supraviețuit în diverse țări de pe cuprinsul continentului).
- **Limbile slave** se utilizează în Europa Centrală și Europa de Est - în Polonia, Cehia și Slovacia, unele zone ale estului Germaniei, în Rusia, țările baltice, Ucraina, Belarus și în Europa de Sud-Est - în țările din fosta Iugoslavie, Bulgaria, minorități din nordul Greciei, Ungaria, România și Republica Moldova, în țări din Caucaz, precum și de către diaspora iugoslavă, polonă, ucraineană și rusă în Germania, Franța, Belgia, Suedia și alte țări occidentale[13].

În afară de cele trei familii amintite sunt vorbite și **alte limbi indo-europene**:

- **Limbile celtice**, din care multe au dispărut, mai rămân în uz relativ limitat în câteva regiuni ale Europei, precum Scoția, Irlanda, (unde limba gaelică irlandeză este oficială), Țara Galilor și Bretania[13];
- **Limbile baltice** sunt vorbite în zona Mării Baltice - mai ales în Lituania și Letonia, și unele zone limitrofe din Belarus și Polonia;
- **Limba greacă** - mai ales, în Grecia și Cipru, și in unele mici zone din sudul Albaniei și Italiei;
- **Limba albaneză** - supraviețuitoare a grupului de limbi iliro-tracice, vorbită în Albania, Serbia - Kosova, Muntenegru, Macedonia de Nord, nordul Greciei și în unele zone din sudul Italiei, precum și de imigranți albanezi și kosovari în această țară și în alte țări occidentale;
- **Limba armeană**, mai ales în Armenia.
- Între **limbi indiene** se numără limba romanes - vorbită de către o bună parte a romilor aflați ca minoritate în numeroase țări europene; de asemenea, urdu, hindi, marathi, bengali, malayalam și alte limbi și dialecte ale diasporei indo-pakistaneze din Marea Britanie.
- **Limbi iraniene** ca, de exemplu, persana și kurda sunt vorbite de minorități imigrate în ultimele decenii, mai ales în țări germanofone și Franța, iar osetina este vorbită de un popor din Caucaz.

În afara limbilor indo-europene sunt reprezentate în Europa și alte câteva familii de limbi, în primul rând,

- Cele **fino-ugrice** — cu vechime pe continent: în nord — finlandeza (în Finlanda) și estona în Estonia, limbile sami vorbite de laponi în nordul țărilor scandinave și limba maghiară (în Ungaria și în unele părți din România, Slovacia, Ucraina și nordul Serbiei); de asemenea, câteva limbi (mordvina, udmurta, hanti mansi etc) de pe teritoriul unor provincii autonome din cadrul Federației Ruse.
- În Țara Bascilor și Navarra, în nordul Spaniei și mai puțin în sudul Franței se mai vorbește **limba bască**, o limbă izolată, neînrudită cu nici o altă limbă vorbită pe continent (se pare că este una din cele mai vechi limbi de pe continent, dacă nu cea mai veche).
- Familia **limbilor turcice** este reprezentată de: limba turcă vorbită în Turcia și Ciprul de Nord, dar și de minorități importante în Germania, Olanda, și Bulgaria, mai mici în Grecia, România etc.; limbi ca tătara; başkira, ciuvașa; kalmîka în republici sau regiuni autonome din cadrul Federației Ruse și Ucrainei (tătarii din Crimeea) și, în vecinătatea lor, găgăuza — vorbită de o minoritate din Republica Moldova; azera — limba majorității din Azerbaidjan
- De asemenea, în Caucaz se vorbesc, din vechime, limbi din familia **limbilor caucaziene** precum georgiana în Georgia, cecena, avara, abhaza, limbile cerkezilor etc.
- Familia **limbilor semitice** e reprezentată de limba malteză, oficială în Malta, și de limba arabă vorbită de minorități numeroase de istorie recentă în Franța, Olanda, Spania, precum și de imigranți arabofoni în Marea Britanie, Suedia și alte țări occidentale. Există și o diasporă somaliană și etiopiană în Italia, Franța, Olanda etc.

Datorită imigrației din fostele colonii, există și comunități vorbitoare de limbi africane din familia limbilor **hamitice, sudaneze, bantu** (de pildă, în Franța și Marea Britanie etc) sau a limbilor malaezo-polineziene — de exemplu, în Olanda, Franța, Marea Britanie.

În unele orașe occidentale există cartiere populate de vorbitori de limbi din familia **sino-tibetană** — mai ales chinezi și vietnamezi — de pildă, în Franța și Regatul Unit — sau comunități bilingve de imigranți vorbitori de limbi **amerindiene**, în Spania.

Multilingvismul și apărarea limbilor regionale și minoritare sunt recunoscute ca scopuri politice în Europa de astăzi. În același timp, se acordă însemnătate și combaterii marginalizării și izolării cronice a minorităților mai recent imigrate, mai ales din țări extra-europene, în scopul promovării integrării lor economice, culturale și lingvistice.

Cultura

Articol principal: Cultura Europei.

Sistemul de orașe al Europei

Sistemul de orașe al Europei este rezultatul unor transformări succesive. În diferite perioade istorice orașele europene au fost cele mai mari din lume: Roma în Antichitate, Constantinopolul în Evul Mediu și Londra în epoca modernă. Sistemul de orașe al Europei este alcătuit din totalitatea așezărilor urbane din spațiul european aflate în relații complexe de interdependență și definite prin localizare, ierarhie, centralitate și mărime teritorială. Localizare orașelor europene este condiționată de configurația terenului, de resursele de apă și de căile de comunicații.a

Localizarea grupată a orașelor europene se referă la ariile cu grad sporit de concentrare a acestora sub formă de aglomerații urbane, conurbații și chiar megalopolisuri. Cele mai reprezentative aglomerații urbane din Europa sunt metropolele: Moscova (12,2 mil. loc.), Paris (11,3 mil. loc.), Londra (11,2 mil. loc.), Berlin (4,1 mil. loc.), Milano, Madrid, Roma, Atena. Aglomerațiile de tip megalopolis se conturează în câteva areale după cum urmează:

- Middland, megalopolisul englez, cuprinde marea Londră și orașele Birmingham, Manchester, Liverpool, Schefield, Nottingham, Leeds, și înglobează cam jumătate din populația Marii Britanii (cca. 33 mil. loc.)
- Ruhr-Rhin, megalopolisul german, dezvoltat în jurul conurbației Ruhr-Rhin, cu o populație de peste 25 mil. loc. care înglobează orașele Stuttgart, Frankfurt am Main, Kőln, Dűsseldorf și Essen
- Randstad-Holland, megalopolisul olandez, care ocupă jumătatea vestică a țării și concentrează 60% din populația Olandei (cca. 10 mil. loc.), include cele două capitale Amsterdam și Haga precum și orașele Rotterdam și Utrecht.

Alte zone cu grad sporit de concentrare a orașelor sunt: Bazinul Parisului, sud-estul Ucrainei, valea fluviului Volga, nord-estul Franței, litoralul mediteranean al Spaniei, sudul Poloniei.Cele mai vechi centre urbane ale Europei au apărut în jurul Mării Mediterane în perioada antică (în Grecia, Italia, sudul Franței) și pe țărmul Mării Negre:

- orașele grecești au apărut atât în bazinul Mării Mediterane (Atena, Corint, Byzantion, Marsala) și la Marea Neagră (Tomis, Histria, Callatis)
- orașele romane: Roma, Londra (Londinium), Paris (Lutetia), Viena (Vindobona), Kőln (Colonia)

În Evul Mediu s-au dezvoltat orașele hanseatice (Anvers, Bruges, Hamburg și Bremen), cele din bazinul mediteranean (Bizantium-Constantinopol, Genova, Veneția), dar și multe orașe din Europa Centrală (Paris, Londra, Cracovia, Praga, Viena, Milano, Brașov, Târgoviște, Iași, Budapesta), și Europa de Est (Kiev, Moscova, St. Petersburg). În Epoca Modernă au apărut orașe noi care sunt un produs al Revoluției Industriale al activităților de producție și comerț: Manchester, Liverpool (Marea Britanie), Rotterdam (Olanda), Sankt Petersburg (Rusia), Odessa (Ucraina), Essen (Germania), Reșița și Hunedoara (România). După al Doilea Război Mondial a apărut o explozie de centre urbane înființate fie prin acordare de statut urban unor comune, fie prin înființarea de orașe noi în jurul unor obiective industriale nou construite: Nowa Huta (Polonia), Dunaujváros (Ungaria), Eisenhüttenstadt (Germania), Victoria (România).

Clasificarea orașelor după criterii geografice După poziția geografică:

- Orașe situate pe litoral, orașe-port: Londra, Sankt Petersburg, Rotterdam, Odessa, Istanbul, Barcelona.
- Orașe situate în interiorul continentului: Paris, Viena, Berlin, Moscova, Kiev, București.

După mărimea demografică

- În Europa există peste 60 de orașe cu populație ce depășește 1 mil. loc.
- În prezent, aglomerația urbană Moscova este considerată cea mai mare entitate urbană a Europei (cu o populație de 12,1 mil. loc.).
- În viitorul apropiat este de așteptat ca orașul Istanbul să devină cel mai mare oraș al Europei sub aspect demografic.

După funcția urbană

- Orașe cu funcție comercială: Genova, Leipzig, Veneția, Anvers, Lyon, Cracovia, Narwik, Cardiff, Arhanghelsk, Odessa.
- Orașe cu funcție industrială: Manchaster, Birmingham, Essen, Katowice, Donețk, Torino, Brașov
- Orașe cu funcție culturală: Viena, Florența, Sankt Petersburg, Cannes, San Remo, Davos, Versailles, Oxford, Cambridge, Heidelberg
- Orașe cu funcții de servicii: Băile Herculane, Vichy, Karlovy-Vary, Nisa
- Orașe cu funcție financiară: Londra, Paris, Zűrich, Frankfurt
- Orașe cu funcție portuară: Rotterdam, Hamburg, Liverpool, Gdansk, Constanța

Nivelul de urbanizare al Europei este evidențiat și de ponderea de 77 % a populației urbane.

Lista orașelor mari

Rang	Oraș	Stat	Populație (2004)[14]	Populația oficială 2012	Datele recesământ/estimate	Referițe	Imagine
1	Londra[15]	Regatul Unit	7.429.200	8.174.000	27 martie 2011	[16]	
2	Berlin	Germania	3.387.828	3.501.872	31 decembrie 2011	[17]	
3	Madrid	Spania	3.228.319	3.284.110	1 ianuarie 2011	[18]	
4	Atena	Grecia	3.058.400	3.089.698	1 ianuarie 2011	[19]	
5	Roma	Italia	2.553.873	2.799.350	31 iulie 2012	[20]	
6	Paris	Franța	2.181.374	2.234.105	31 decembrie 2009	[21]	
7	Hamburg[22]	Germania	1.734.830	1.802.041	30 martie 2012	[23]	

8	Budapest	Ungaria	1.695.814	1.740.041	1 ianuarie 2012	[24]	
9	Vienna	Austria	1.598.626	1.730.278	01 ianuarie 2012	[25]	
10	Varșovia	Polonia	1.716.855	1.711.324	1 iulie 2012	[26]	
11	Bucharest	România	1.927.448	1.677.985	20 octombrie 2011	[27]	
12	Barcelona	Spania	1.621.537	1.621.537	1 ianuarie 2009	[18]	
13	Munich	Germania	1.249.176	1.378.176	31 decembrie 2011	[28]	
14	Milano	Italia	1.299.439	1.350.267	30 iunie 2012	[29]	

15	Praga	Cehia	1.290.846	1.290.846	17 iunie 2011	[30]	
16	Sofia	Bulgaria	1.138.950	1.296.615	februarie 2011	[31]	
17	Brussels[32]	Belgia	999.899	1.119.088	1 ianuarie 2011	[33]	
18	Birmingham	Regatul Unit	992.400	1.074.300	27 martie 2011	[16]	
19	Cologne	Germania	969.709	1.000.298	31 mai 2009	[34]	
20	Napoli	Italia	995.171	956.664	30 iunie 2012	[29]	
21	Turin	Italia	902.255	905.352	30 iunie 2012	[29]	

22	Stockholm	Suedia	761.721	861.010	30 septembrie 2011	[35]	
23	Marseille	Franța	1.023.973	850.602	2009	[36]	
24	Valencia	Spania	1.294.732	814.208	1 ianuarie 2009	[18]	
25	Amsterdam	Olanda	767,849	798.164	30 noiembrie 2012	[37]	
26	Kraków	Polonia	757.430	756.666	30 iunie 2007	[38]	
27	Leeds	Regatul Unit	443.247	751,5	27 august 2008	[16]	
28	Łódź	Polonia	744.541	750.125	1 ianuarie 2009	[38]	

29	Riga	Letonia	735.241	713.000	1 ianuarie 2009	[39]	
30	Sevilla	Spania	704.203	703.206	1 ianuarie 2009	[40]	
31	Frankfurt	Germania	646.889	691.518	31 decembrie 2011	[41]	
32	Zaragoza	Spania	638.799	674.317	1 ianuarie 2009	[18]	
33	Palermo	Italia	675.277	653.235	30 iunie 2012	[29]	
34	Wrocław	Polonia	636.268	633.950	30 iunie 2007	[38]	
35	Rotterdam	Olanda	598.923	615.752	30 noiembrie 2012	[37]	

36	Genoa	Italia	605.084	606.070	30 iunie 2012	[29]	
37	Helsinki	Finlanda	559.716	600.551	30 aprilie 2011	[42]	
38	Stuttgart	Germania	590.657	595.452	28 februarie 2007	[43]	
39	Düsseldorf	Germania	572.663	592.393	31 decembrie 2011	[44]	
40	Glasgow	Regatul Unit	629.501	581.900	30 iunie 2007	[16]	
41	Dortmund	Germania	588.680	580.444	31 decembrie 2010	[37]	
42	Essen	Germania	588.084	574.635	31 decembrie 2010	[45]	
43	Málaga	Spania	547.731	568.305	1 ianuarie 2009	[18]	

44	Poznań	Polonia	570.778	564.035	30 iunie 2007	[38]	
45	Copenhagen	Danemarca	501.664	557.920	1 octombrie 2012	[46]	
46	Vilnius	Lituania	552.800	553.553	1 ianuarie 2006	[47]	
47	Bremen	Germania	545.932	548.477	11 noiembrie 2006	[48]	
48	Lisabona	Portugalia	529.485	547.631	2011	[49]	
49	Sheffield	Regatul Unit	516.100	534.500	27 august 2008	[16]	
50	Leipzig	Germania	498.491	533.374	31 martie 2012	[50]	

51	Dresden	Germania	487.421	530.548	31 martie 2012	[50]	
52	Dublin	Irlanda	471.841	525.383	10 aprilie 2011	[51]	
53	Hannover	Germania	515.841	517.251	30 septembrie 2007	[52]	
54	Gothenburg	Suedia	466.990[53]	507.330	31 decembrie 2009	[35]	
55	Haga	Olanda	469.059	504.260	30 noiembrie 2012	[37]	
56	Bradford	Regatul Unit	481.100	501.700	27 august 2008	[16]	
57	Nuremberg	Germania	495.302	500.967	28 februarie 2007	[54]	
58	Duisburg		N/A	496.665	31 decembrie 2007	[55]	

		Germania					
59	Antwerp	Belgia	455.148	493.517	1 ianuarie 2011	[33]	
60	Edinburgh	Regatul Unit	453.700	477.660	30 iunie 2009	[16][56]	
61	Lyon	Franța	1.226.249	472.304	2006	[57]	
62	Manchester	Regatul Unit	437.000	503.100	27 martie 2011	[58]	
63	Gdańsk	Polonia	459.072	456.103	30 iunie 2007	[38]	
64	Toulouse	Franța	651.586	440.204	2009	[59]	
65	Murcia	Spania	398.815	436.870	1 ianuarie 2009	[18]	
66	Liverpool	Regatul Unit	444.500	466.400	27 martie 2011	[58]	

67	Bratislava	Slovacia	425.155	431.061	31 decembrie 2009	[60]	
68	Bristol	Regatul Unit	393.900	421.300	27 august 2008	[16]	
69	Szczecin	Polonia	411.900	408.583	30 iunie 2007	[38]	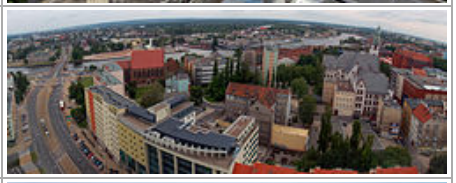
70	Brno	Cehia	367.729	403.407	17 iunie 2011	[61]	
71	Palma	Spania	368.974	401.270	1 ianuarie 2009	[18]	
72	Tallinn	Estonia	392.306	396.193	1 ianuarie 2006	[62]	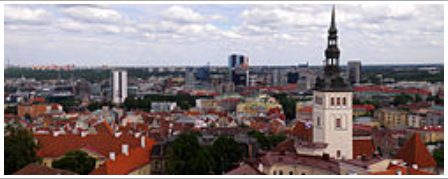
73	Bologna	Italia	374.425	383.949	30 iunie 2012	[29]	

74	Bochum	Germania	388.179	382.195	30 iunie 2007	[63]	
75	Las Palmas de Gran Canaria	Spania	376.953	381.847	1 ianuarie 2009	[18]	
76	Florența	Italia	368.059	374.580	30 iunie 2012	[29]	
77	Thessaloniki	Grecia	386.627	363.987	18 martie 2001	[64]	
78	Bydgoszcz	Polonia	368.235	362.397	30 iunie 2007	[38]	
79	Kaunas	Lituania	368.913	360.630	1 ianuarie 2006	[47]	
80	Wuppertal	Germania	361.077	358.746	30 iunie 2006	[63]	

81	Bilbao	Spania	352.317	354.860	1 ianuarie 2009	[18]	
82	Lublin	Polonia	355.998	352.786	30 iunie 2007	[38]	
83	Nice	Franța	478.850[65]	347.060	2006	[66]	
84	Plovdiv	Bulgaria	N/A	338.153	februarie 2011	[31]	
85	Varna	Bulgaria	N/A	334.870	februarie 2011	[31]	
86	Alicante	Spania	310.330	334.757	1 ianuarie 2008	[67]	
87	Córdoba	Spania	314.178	328.428	1 ianuarie 2009	[67]	

88	Bielefeld	Germania	328.012	326.268	30 iunie 2006	[68]	
89	Wakefield	Regatul Unit	N/A	322.300	27 august 2008	[16]	
90	Utrecht	Olanda	N/A	321.583	30 noiembrie 2012	[37]	
91	Cardiff	Regatul Unit	341.054	321.000	30 iunie 2007	[16]	
92	Bari	Italia	328.458	318.591	30 iunie 2012	[29]	
93	Valladolid	Spania	321.713	318.461	1 ianuarie 2008	[67]	
94	Katowice	Polonia	319.904	317.864	1 ianuarie 2009	[38]	

95	Aarhus	Danemarca	N/A	315,193	1 aprilie 2012	.[69]	
96	Ostrava	Cehia	311.402	310.397	17 iunie 2011	[70]	
97	Coventry	Regatul Unit	304.200	309.800	27 august 2008	[16]	
98	Wirral	Regatul Unit	313.100	309.500	27 august 2008	[16]	
99	Cluj-Napoca	România	311.528	309.136	20 octombrie 2011	[71]	
100	Malmö	Suedia	N/A	306.738	30 septembrie 2012	[72]	
101	Timișoara	România	303.908	303.708	20 octombrie 2011	[73]	250px
102	Mannheim	Germania	N/A	300.793	31 decembrie 2009	[74]	

Turism

Conform specialiștilor din domeniul turismului una dintre cele mai frumoase destinații turistice europene, Veneția, se numără printre cele mai vizitate orașe din lume. În anul 2006 acesta a fost vizitat de peste 3 milioane de oameni din toate colțurile lumii.[75] Veneția nu este singurul oraș prin care continentul european atrage milioane de turiști, printre acestea se mai numără și orașe ca Paris, Barcelona, Sighișoara sau Amsterdam. Toate acestea au fost incluse în top 10 [76] de majoritatea site-urilor și blogurilor de turism din întreaga lume.

Transportul

Europa dispune de cel mai diversificat, dens și complementar sistem de transport de pe Glob;

DHC-7 G-BOAY London City Aws LCY 31.10.88 edited-2

- rețeaua feroviară depășește 360.000 km și este electrificată în proporție de 45 % (locul 2 pe Glob, după America de Nord);
- prin Europa circulă cel mai rapid tren din lume, TGV (350 km/h) și cel mai luxos (Orient Expres);
- rețeaua rutieră depășește 6,6 mil. km, fiind modernizată diferențiat, de la vestul spre estul continentului;
- Europa ocupă locul al doilea pe Glob în privința lungimii rețelei de autostrăzi, bine reprezentată în Europa de Vest și în curs de amenajare și extindere în Europa Centrală și de Est;
- parcul de autoturisme depășește 230 de milioane (locul al 2-lea după America) și peste 40 mil. autovehicule comerciale (locul al 3-lea după America și Asia)
- magistralele feroviare și rutiere se întretaie în mari noduri de transport reprezentate de marile metropole;
- pentru eficientizarea fluxurilor de transport de mărfuri și persoane au fost stabilite la nivelul continentului (mai puțin Rusia) nouă coridoare de transport paneuropene;

International E Road Network green

Transporturile maritime (cu tradiții încă din antichitate în bazinul mediteranean și ulterior în țările atlantice) s-au revigorat după cel de-al doilea război mondial;

Gare de l'Est - mars 2013 - TGV reseau 510 carmillon (2)

- în transportul maritim predomină mărfurile debarcate (2/3 din total), iar ca porturi mari sunt Rotterdam (locul al 2-lea pe Glob), Anvers/Antwerpen, Hamburg, Londra, Le Havre, Marsilia, Barcelona, Constanța;
- transporturile fluviale se realizează îndeosebi pe Rin (locul întâi ca trafic și Duisburg, locul întâi în lume ca port fluvial, cu peste 100 mil. tone/an), Dunăre, Volga, Tamisa, Elba etc.;
- rețeaua de canale, de peste 14.000 km (1/3 din rețeaua navigabilă internă, fără Rusia), completează traficul fluvial;

Transporturile aeriene europene dețin 10,3 % din transportul mondial de pasageri;

- în Europa se află unele dintre cele mai mari aeroporturi de pe Glob: Heathrow (Londra), Frankfurt/Main, Charles de Gaulle (Paris), Schipool (Amsterdam), Șeremetievo (Moscova) ș.a.;\
- Transporturile speciale sunt bine reprezentate în spațiul european (inclusiv în România) prin sistemul de conducte (mai ales pentru petrol și gaze naturale), linii electrice de înaltă tensiune, telecomunicații etc.;

Note

Glanmire north

MSMajestyOfTheSeasEdit1

1. ^ Kaplan, Andreas M. (2014) European management and European business schools: Insights from the history of business schools, European Management Journal, 32(4), 529-534.
2. ^ "Global: UN Migrants, Population (http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3585_0_5_0)". Migration News. January 2010 Volume 17 Number 1.
3. ^ Lewis & Wigen 1997, p. 226.
4. ^ World Population Growth, 1950–2050 (http://www.prb.org/Educators/TeachersGuides/HumanPopulation/PopulationGrowth.aspx?p=1). Population Reference Bureau.
5. ^ Raportul generalului Iulian Vlad către Nicolae Ceaușescu (http://www.civicmedia.ro/document-strict-secret-1989-raportul-generalului-iulian-vlad-catre-presedintele-nicolae-ceausescu/) (cu privire la întâlnirea de la Malta, Gorbaciov-Bush din 2 decembrie 1989).
6. ^ Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2007. „„Europe" " (http://encarta.msn.com/encyclopedia_761570768/Europe.html) (în engleză). Accesat în 16 februarie 2009.
7. ^ Strabon, *Geography 11.1*
8. ^ ***a*** ***b*** ***c*** Lungu, Marius (2004). *Antologia Statelor Lumii* (ed. a doua ediție). Constanța: Editura Steaua Nordului. pp. pp. 493—494. ISBN 973-8459-11-7.
9. ^ Encyclopædia Britannica's Great Inventions (http://corporate.britannica.com/press/inventions.html), *Encyclopædia Britannica* (în engleză). Accesat la data de 17 februarie 2009.
10. ^ „Andalucía permitirá por ley la eutanasia pasiva para enfermos incurables” (http://www.20minutos.es/noticia/384485/), *20 Minutos*, 31 mai 2008 (în spaniolă). Accesat la data de 17 februarie 2009.
11. ^ „Andalusia euthanasia law unnecessary, expert warns” (http://www.catholicnewsagency.com/new.php?n=13065), Catholic News Agency, 26 iunie 2008 (în engleză). Accesat la data de 17 februarie 2009.
12. ^ ***a*** ***b*** ***c*** „World Population Prospects: The 2006 Revision Population Database” (http://esa.un.org/unpp) (în engleză). ONU — Departamentul pentru Afaceri Economice și Sociale. Accesat în 17 februarie 2009.
13. ^ ***a*** ***b*** ***c*** „Europe (http://www.britannica.com/eb/article-9106055)”. Encyclopædia Britannica. 2007. Encyclopædia Britannica Online. 13 mai 2008.
14. ^ Total population in Urban Audit cities – Core city (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00079&plugin=1)
15. ^ Refers to Greater London, which is composed of 32 independent borough councils
16. ^ ***a*** ***b*** ***c*** ***d*** ***e*** ***f*** ***g*** ***h*** ***i*** ***j*** ***k*** ***l*** „July 2012 The populations of the regions and where these have changed the most” (http://www.ons.gov.uk/ons/rel/census/2011-census/population-and-household-estimates-for-england-and-wales/stb-e-w.html#tab-The-populations-of-the-regions-and-where-these-have-changed-the-most). Office for National Statistics. Accesat în 16 iulie 2012. **Eroare la citare: Etichetă `<ref>` invalidă; numele "UK" este definit de mai multe ori cu conținut diferit**
17. ^ http://www.statistik-berlin-brandenburg.de//Publikationen/OTab/2012/OT_A01-01-00_124_201112_BE.pdf
18. ^ ***a*** ***b*** ***c*** ***d*** ***e*** ***f*** ***g*** ***h*** ***i*** „Instituto Nacional de Estadística. (National Statistics Institute)” (http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fe260&file=inebase&L=1). Ine.es. Accesat în 13 octombrie 2008.
19. ^ „Press Release” (http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_01_F_EN.pdf) (PDF). Accesat în 19 februarie 2013.

20. ^ „Bilancio Demografico della Popolazione Residente per Mese – Anno 2012” (http://www.comune.roma.it/wps/portal/pcr?contentId=NEW121823&jp_pagecode=newsview.wp&ahew=contentId:jp_pagecode) (în Italian). Dipartimento Partecipazioni e Controllo Gruppo Roma Capitale-Sviluppo Economico Locale. Accesat în 29 septembrie 2012.
21. ^ Institut National de la Statistique et des Études Économiques. „Commune : Paris (75056) – Thème : Évolution et structure de la population” (http://www.recensement.insee.fr/chiffresCles.action?codeMessage=5&plusieursReponses=true&zoneSearchField=PARIS&codeZone=75056-COM&idTheme=3&rechercher=Rechercher). Accesat în 3 iulie 2012.
22. ^ Refers to the city and federal state of Hamburg, which is composed of 7 boroughs
23. ^ http://www.statistik-nord.de/index.php?id=1273
24. ^ Gazetteer of Hungary, Hungarian Central Statistical Office, 2012 (http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2012.pdf)
25. ^ „STATISTIK AUSTRIA – Bevölkerung zu Quartalsbeginn seit 2002 nach Bundesland” (http://www.statistik.at/web_de/statistiken/bevoelkerung/bevoelkerungsstand_und_veraenderung/bevoelkerung_zu_jahres-_quartalsanfang/023582.html). Statistik.at. 20 octombrie 2011. Accesat în 20 octombrie 2011.
26. ^ http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13211_PLK_HTML.htm
27. ^ http://www.bucuresti.insse.ro/cmsbuc/rw/resource/comunicat%20date%20provizorii%20rpl%202011%20bucu
28. ^ Bayerisches Landesamt für Statistik - GENESIS-Online Bayern: Ergebnis - 12411-009r (https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis/online?language=de&sequenz=tabelleErgebnis&selectionname=12411-009r&sachmerkmal=QUASTI&sachschluessel=SQUART04&startjahr=2011&endjahr=2011)
29. ^ **a** **b** **c** **d** **e** **f** **g** **h** „Bilancio Demografico Istat della Popolazione Residente – Anno 2012” (http://demo.istat.it/bilmens2012gen/index02.html) (în Italian). The Office of Statistics and Census of the Italy. Accesat în 17 decembrie 2012.
30. ^ „Adresy v České republice: PRAHA” (http://aplikace.mvcr.cz/adresa/a/praha/index.html) (în cehă). Mvcr.cz. Accesat în 6 martie 2010.
31. ^ **a** **b** **c** „ПРЕБРОЯВАНЕ 2011” (http://www.nsi.bg/census2011/NPDOCS/Census2011final.pdf) (PDF) (în Bulgarian). National Statistical Institute of Bulgaria. 2011.
32. ^ Refers to Brussels Capital Region
33. ^ **a** **b** „Wettelijke bevolking” (http://statbel.fgov.be/nl/binaries/Wettelijke%20bevolking%202009-2011_tcm325-109882.xls). Statbel.fgov.be. Accesat în 4 mai 2012.
34. ^ „Amtliche Bevölkerungszahlen” (http://web.archive.org/web/20080522084255/http://www.lds.nrw.de/statistik/datenangebot/regionen/amtlichebevoelkerungszahlen/index.html). Lds.nrw.de. Arhivat din original (http://www.it.nrw.de/presse/pressemitteilungen/2010/pres_158_10.html) la 22 mai 2008. Accesat în 1 octombrie 2010.
35. ^ **a** **b** „SCB” (http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____167885.aspx). Statistics Sweden. Accesat în 30 septembrie 2011.
36. ^ „Resultats du recensement de la population - 2006” (http://www.recensement.insee.fr/chiffresCles.action?codeMessage=5&zoneSearchField=MARSEILLE&codeZone=13055-COM&idTheme=3&rechercher=Rechercher). INSEE. Accesat în 13 octombrie 2009.
37. ^ **a** **b** **c** **d** **e** CBS StatLine - Bevolkingsontwikkeling; regio per maand (http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37230NED&D1=0,13,15,17&D2=121,260,478,543&D3=130-139&VW=T)

38. ^ **a b c d e f g h i** „Polska w liczbach 2012. As of 1 July 2012” (https://fr.wikipedia.org/wiki/Varsovie) (în poloneză). Wikipedia. Accesat în 5 august 2012.
39. ^ http://data.csb.lv/EN/Database/annualstatistics/2011annualstatistics.asp
40. ^ Instituto Nacional de Estadistica. (Spanish Statistical Office) (http://www.ine.es)
41. ^ Statistik-Hessen.de: Bevölkerung der Hessischen Gemeinden (http://www.statistik-hessen.de/themenauswahl/bevoelkerung-gebiet/regionaldaten/bevoelkerung-der-hessischen-gemeinden/index.html)
42. ^ „(in Finnish and Swedish). Population Information System. Population Register Center of Finland” (http://vrk.fi/default.aspx?docid=5061&site=3&id=0). vrk.fi. Accesat în 14 mai 2010.
43. ^ „Stadt – Stuttgart” (http://web.archive.org/web/20071214032050/http://www.stuttgart.de/sde/menu/frame/top_11089_11101.htm). Stuttgart.de. Arhivat din original (http://www.stuttgart.de/sde/menu/frame/top_11089_11101.htm) la 14 decembrie 2007. Accesat în 13 octombrie 2008.
44. ^ Information und Technik Nordrhein-Westfalen (IT.NRW) - Bevölkerung im Regierungsbezirk Düsseldorf (http://www.it.nrw.de/statistik/a/daten/amtlichebevoelkerungszahlen/rp1_dez2011.html)
45. ^ http://www.essen.de/Deutsch/Rathaus/Statistik/Bev%C3%B6lkerungszahlen.pdf
46. ^ Statistikbanken (http://statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=768)
47. ^ **a b** „Naujas adresas” (http://web.archive.org/web/20080228173715/http://www.std.lt/en/pages/view/?id=1390&PHPSESSID=c99f1c861e77633f466807fc68d4a136). Std.lt. Arhivat din original (http://www.std.lt/en/pages/view/?id=1390&PHPSESSID=c99f1c861e77633f466807fc68d4a136) la 28 februarie 2008. Accesat în 13 octombrie 2008.
48. ^ „Quaest.io on Bremen” (http://www.informat.io/?title=bremen). Informat.io. Accesat în 13 octombrie 2008.
49. ^ http://www.ine.pt/scripts/flex_provisorios/Main.html
50. ^ **a b** http://www.statistik.sachsen.de/download/010_GB-Bev/Bev_Gemeinde.pdf
51. ^ „CSO” (http://www.cso.ie/census/documents/Prelim%20complete.pdf) (PDF). Cso.ie. Accesat în 21 mai 2011.
52. ^ http://www1.nls.niedersachsen.de/statistik/html/mustertabelle.asp
53. ^ Figure for 2001 (2004 data not available)
54. ^ Die gewünschte Seite wurde nicht gefunden - Stadtportal Nürnberg (http://www.statistik.nuernberg.de/aktuelles/old/monat200702.pdf)
55. ^ [1] (http://www.brd.nrw.de/BezRegDdorf/autorenbereich/Dezernat_32/PDF/PDF_Statistik/Datenblaetter/Daten_Duisburg.pdf)
56. ^ „General Register Office for Scotland – mid 2009 population estimates by sex, single year of age and administrative area” (http://www.gro-scotland.gov.uk/statistics/theme/population/estimates/mid-year/2009/index.html).
57. ^ „Resultats du recensement de la population – 2006” (http://www.recensement.insee.fr/chiffresCles.action?codeMessage=5&zoneSearchField=LYON&codeZone=69123-COM&idTheme=3&rechercher=Rechercher). INSEE. Accesat în 13 octombrie 2009.
58. ^ **a b** „Census result shows increase in population of the North West” (http://www.ons.gov.uk/ons/rel/mro/news-release/census-result-shows-increase-in-population-of-the-north-west/censusnorthwestnr0712.html). Office for National Statistics. Accesat în 8 februarie 2013.
59. ^ „Resultats du recensement de la population – 2006” (http://www.recensement.insee.fr/chiffresCles.action?codeMessage=5&zoneSearchField=TOULOUSE&codeZone=31555-COM&idTheme=3&rechercher=Rechercher). INSEE. Accesat în 13 octombrie 2009.
60. ^ http://app.statistics.sk/mosmis/sk/uroven.jsp?txtUroven=410190
61. ^ „Adresy v České republice: BRNO” (http://aplikace.mvcr.cz/adresa/b/brno/index.html) (în cehă). Mvcr.cz. Accesat în 6 mai 2010.

52. ^ „Statistical database” (http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfileri.asp). Pub.stat.ee. Accesat în 13 octombrie 2008.
53. ^ *a* *b* nrw.de (http://www.it.nrw.de/statistik/a/daten/eckdaten/r311dichte.html)
54. ^ „ΑΘΗΝΑ 2001” (http://web.archive.org/web/20080613215803/http://www.statistics.gr/Athena2001/Athena2001.asp). Statistics.gr. Arhivat din original (http://www.statistics.gr/Athena2001/Athena2001.asp) la 13 iunie 2008. Accesat în 13 octombrie 2008.
55. ^ Figure for 1993 (1996, 2001 and 2004 figures not available)
56. ^ „Resultats du recensement de la population – 2006” (http://www.recensement.insee.fr/chiffresCles.action?codeMessage=5&zoneSearchField=NICE&codeZone=06088-COM&idTheme=3&rechercher=Rechercher). INSEE. Accesat în 13 octombrie 2009.
57. ^ *a* *b* *c* „Instituto Nacional de Estadística. (National Statistics Institute)” (http://www.ine.es/jaxi/changeLanguage.do?target=menu&download=0&multi=0&type=pcaxis&file=pcaxis&print=1&page=menu&N=&path=/t20/e260/a2007/&language=1). Ine.es. Accesat în 13 octombrie 2008.
58. ^ „Bielefeld – History” (http://www.bielefeld.de/en/history/). Bielefeld.de. Accesat în 13 octombrie 2008.
59. ^ Kommuner på landkortet - Danmarks Statistik (http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/kommuner-paa-landkortet.aspx)
70. ^ „Adresy v České republice: OSTRAVA” (http://aplikace.mvcr.cz/adresa/t/ostra/index.html) (în cehă). Mvcr.cz. Accesat în 6 martie 2010.
71. ^ http://www.cluj.insse.ro/cmscluj/files%5Cdeclaratii%5CComunicat%20%20DATE%20PROVIZORII%20RPL%202011.pdf
72. ^ „Folkmängd i riket, län och kommuner 30 september 2012 och befolkningsförändringar 1 juli – 30 september 2012” (http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____252874.aspxhttp://web.archive.org/web/20080613215803/http://www.statistics.gr/Athena2001/Athena2001.asp). Statistics Sweden, SCB. Arhivat din original (http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____252874.aspx) la 13 iunie 2008. Accesat în 23 noiembrie 2012.
73. ^ http://www.timis.insse.ro/cmstimis/rw/resource/comunicat-date_provizorii_rpl_2011_timis.pdf
74. ^ [2] (http://www.mannheim.de/io2/download/webseiten/politik/aemter/fb61/statistik/dokumente/d201001_einwohnerbestand_2009.pdf?disposition=inline) [*nefuncțională*]
75. ^ „Cele mai frumoase locuri din Europa care merita vizitate” (https://amiiko.ro/travel/cele-mai-frumoase-locuri-din-europa/). Accesat în 20 septembrie 2016.
76. ^ *Cele mai frumoase locuri din Europa* (https://amiiko.ro/travel/cele-mai-frumoase-locuri-din-europa/)

Bibliografie

- *„Enciclopedia Europei”*, Silviu Negut, Horia C. Matei, Ion Nicolae, Editura Meronia, 2007

Lectură suplimentară

- „*Europa pe care o iubesc*” (357 pagini), Radu Șerban, Ed. Tribuna Economică, 2006

Vezi și

- Lista celor mai mari orașe din Europa
- Lista țărilor europene după populație

- Listă de țări europene
- Europa (mitologie)
- Cultura Europei
- Cele mai mari orașe din Europa
- Listă de munți înalți din Europa
- Listă de fluvii din Europa
- Punctele extreme ale Europei
- Țări ale lumii
- Parlamentul European
- Uniunea Europeană
  - Euro
  - Banca Centrală Europeană

Adus de la https://ro.wikipedia.org/w/index.php?title=Europa&oldid=13432511

Ultima editare a paginii a fost efectuată la 24 mai 2020, ora 20:05.

Acest text este disponibil sub licența Creative Commons cu atribuire și distribuire în condiții identice; pot exista și clauze suplimentare. Vedeți detalii la Termenii de utilizare.